

ΕΡΑΤΩ

---

15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1861 — ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ ΟΓΔΩΝ.

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΛΑΜΒΕΡΤΟΥ

ΕΚ ΤΟΥ ΓΑΛΛΙΚΟΥ.

(Συνέχεια, ἴδε φυλλ.ιάδιον 7.)

V.

Τὸ ἐργαστάσιον ἐπανελάβε τὴν ἐπαύριον τὴν συνήθη φυσιογνωμίαν του. Διὰ τῶν ὑέλων τῶν παραθύρων τῆς αἰθούσης, ἐν ἧ μέλλει νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ οἰκογενειακὴ σκηνή, ἢ τὴν προτεραιάν ἀρχίσασα ἐν τῷ κύκλῳ τῶν Πασγαλεῶν, ἠδύνατό τις νὰ ἴδῃ

τοὺς ἐργάτας πηγαινοερχομένους. Ἡ ἐργασία ἐπανελάμβανε τὴν ἐνεργητικότητά της. Τὸ ρεῦμα τοῦ ὕδατος, ὅπερ διέτρεχε τὸ κτῆμα τοῦτο, ἐπιθύριζε κτυπὸν τὸν τροχὸν τοῦ ἐργοστασίου· ἢ ἐκ πλίνθων ἐρυθρῶν ὑψηλὴ καπνοδόκη ἐξηκόντιζε κατὰ τοῦ κυανοῦ καὶ διαφανοῦς τῆς πρωΐας ἀέρος καπνὸν συστρεφόμενον ὀφιοειδῶς· τὰ κοράσια τοῦ χωρίου τὰ ἐργαζόμενα εἰς τὸ ἐργοστάσιον ἐπανήρχοντο σωρηδὸν, τὰ μὲν γελῶντα, τὰ δὲ τραγωδοῦντα, τὰ δὲ συνομιλοῦντα, τὰ δὲ κελαρύζοντα, γενικῶς δὲ ἐμπηγνύοντα τοὺς λευκοὺς καὶ καλῶς ἀκονισμένους ὀδόντας των, εἰς τὸν ἀκατέργαστον μέλαινα ἄρτον, ὃν αἱ χεῖρές των μετὰ δυσκολίας ἐκράτουν. Ὁ ἥλιος τοῦ φθινοπόρου, πολλάκις λαμπρότερος καὶ θερμότερος, εἰς τὰς ἐπαρχίας ταύτας, τοῦ τοῦ ἕαρος, ἐξύπνει ἐκ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸν ἄλλον ὀρίζοντα τὴν εὐρύχωρον χώραν, ἥτις ἤθελε νομίζει τις ὅτι εὕρισκετο κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ὡραίας ὥρας τοῦ ἔτους. Ἐκρυπτεν αὕτη ὑπὸ τὰς τελευταίας της λάμψεις τὰ μαρανθέντα καὶ ἀποξηρανθέντα φύλλα της, τὰ ἐρυτιδομένα καὶ ἐρυθρὰ φύλλα τῶν κλημάτων της, τοὺς ἐρυσιθωμένους κλάδους της ὑπὸ τῆς ὀμίχλης τῶν ἡδὴ κρυσερῶν νυκτῶν, τοὺς τόπους τοὺς κατασταθέντας φαλακροὺς ὑπὸ τοῦ δρεπάνου τοῦ γενομένου θέρους καὶ ὑπὸ τοῦ κλαδευτηρίου τοῦ περαιωθέντος τρύγου. Μακρόθεν, ἐκ τῶν κορυφῶν τοῦ ἐργοστασίου, τὸ ὁποῖον ὑπερέκειτο τῆς εἰκόνης ταύτης, ἢ ἀπάτη ἤτο ἐντελής. Ἦτον εἰσέτι τὸ ἕαρ, ἀλλὰ τὸ ἕαρ ἐν ἀποστήματι.

Ὁ Λαμβέρτος καὶ ὁ Γεράρδος, ἀφοῦ περιεπάτησαν ὁ εἰς πλησίον τοῦ ἄλλου σιωπηλῶς πλέον τῆς ἡμισείας ὥρας ἐντὸς τῆς αἰθούσης, ἐστάθησαν, καὶ ὁ Λαμβέρτος εἶπε πρῶτος.

« Γεράρδε, ἦσο χθὲς μάρτυς τοῦ δυστυχήματος τὸ ὁποῖον με προσβάλλει.

— Τὸ ὁποῖον μᾶς προσβάλλει θέλεις νὰ εἶπῃς.

— Ἔλεις δίκαιον, φίλε μου, τὸ ὁποῖον μᾶς προσβάλλει.

— Τὸ αὐτὸ κτύπημα, ἐξηκολούθησεν ὁ Γεράρδος, κατέστρεψε τὴν ζωὴν μου καὶ τὴν ἰδικὴν σου. Δὲν ὑπάρχει σχέδιόν μου περὶ

τοῦ μέλλοντος, τὸ ὁποῖον τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο νὰ μὴ κατέστησεν ἀδύνατον. Αὕτη ἡ μεταβολὴ εἶναι τόσον αἰφνιδία, τόσον ἀπρόβλεπτος εἰς τὴν ὑπαρξίν μου, ὥστε ἐρωτῶ ἑαυτὸν ἐὰν εἶμαι ἐγὼ, ὅστις, παράφρων ἐκ τῆς εὐτυχίας καὶ χαρᾶς τὴν ἐσπέραν τῆς χθὲς, ἐζήτησα καθ' ὅλην τὴν νύκτα τὸ διαβατήριόν μου εἰς τὸ βῆθος τοῦ γραφείου μου.

— Τὸ διαβατήριόν σου, ἀνέκραξεν ὁ Λαμβέρτος, ὅστις εἶφαινετο ὅτι εἶχε προσβληθῆ ἐκ τινος τῆς ἀπομωράνσεως, ἣν ἔδειξε τὴν προτεραίαν ἢ σύζυγός του, ἔταν οὗτος τῇ ὀμίλει καὶ ἐκείνη ἔβλεπε τὴν ἐπιστολὴν ἐντὸς τῶν χειρῶν του· τὸ διαβατήριόν σου; διατὶ τὸ διαβατήριόν σου;

— Ἀλλὰ διὰ . . . διὰ ν' ἀναχωρήσω.

— Θέλεις νὰ μᾶς ἀφήτῃς; τί λέγεις; ὀμίλει!

— Πῶς ἤθελον ἔχει ἀρκετὴν δύναμιν, ἐπανέλαβεν ὁ Γεράρδος, νὰ διαμεῖνω ἐν τῷ μέσῳ οἰκογενείας ἧπου, εἰς ἐκάστην στιγμὴν, εἰς ἐκαστὸν βῆμα, ἤθελον ἀπαντήσῃ τὸ πρόσωπον ἐκείνης ἣν ἠγάπησα τόσον, καὶ πρὸς ἣν δὲν θὰ ἠδυνάμην πλέον, ἐὰν ἔμενον ἐδῶ, μήτε νὰ ὀμιλῶ μήτε νὰ μειδιῶ;

Ὁ Λαμβέρτος εἶπε ξηρῶς καὶ σχεδὸν ἀνευ φωνῆς·

« Τρόντι, τοιαύτη ὑπαρξὶς ἤθελεν εἶναι μισητὴ, ἀδύνατος. »

Ὀλίγα λεπτὰ μετὰ τὸν τεταραγμένον τοῦτον περίπατον τὸν γινόμενον ἐκ τοῦ ἐνὸς μέρους τῆς αἰθούσης εἰς τὸ ἕτερον, ὁ Γεράρδος, λαμβάνων ἐκ τοῦ βραχίονος τὸν φίλον του, τῷ εἶπεν·

« Ἀλλὰ ἐὰν εἶμαι ἠναγκασμένος νὰ σὲ ἀφήσω, φίλε μου, δὲν θέλω διὰ τοῦτο νὰ ἐκθέσω τὴν κατάστασίν σου, τὴν βιομηχανικὴν σου θέσιν, ἥτις προχωρεῖ τόσον αἰσίως. Δὲν θὰ λάβω τὰ χρήματά μου τὰ ὁποῖα ἔθεσα εἰς τὸ ἐργοστάσιον. Διάθετε τὰ κεφάλαιά μου ὡς ἤθελες νομίζει εὐλογον, κάμε αὐτὰ νὰ φέρωσι πρόσδοτον, πράττε τέλος ὡς ἐὰν εὕρισκόμεν πάντοτε ἐδῶ.

— Ὡς ἐὰν εὕρισκεσο πάντοτε ἐδῶ! ἀλλ' ὅταν δὲν θὰ εὕρισκεσαι πλέον ἐδῶ, θὰ δύναμαι νὰ διευθύνω τὸ ἀπέραντον τοῦτο ἐργοστάσιον, νὰ διατάττω τὸ στράτευμα τοῦτο τῶν ἐργατῶν,

οἷτινες δὲν γνωρίζουν εἰμὴ σέ ; οἷτινες δὲν ἀκούουσιν εἰμὴ τὴν γνώμην σου ; ἐγὼ αὐτός, ὡς ἐκεῖνοι, ἔχω ἀνάγκην τῶν συμβουλῶν σου, τῶν φώτων σου, τῆς ἐπιδοκιμασίας σου. Ἔχω ἀνάγκην νὰ σὲ ἀκούω νὰ μοὶ λέγῃς « Λαμβέριτε, θάρρος ! ἔχει καλῶς ! » Διότι, βλέπεις Γεράρδε, ἡ συντροφία καρδίας καὶ συμφέροντος, ὡς ἦτον ἡ ἰδική μας, εἶναι ἡ φίλια δύο ναυτικῶν εὐρισκομένων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πλοίου, ἐκτεθειμένων εἰς τὰς αὐτὰς τρικυμίας. Ἡ ἀδελφότης τῶν ἐλαττόνει τὰ δυστυχήματα, διπλασιάζει τὴν χαρὰν των. Καὶ ἂν συμβεβηκός τι τοὺς χωρίσῃ, ἐκεῖνος ὅστις μένει μόνος, μὴ ἔχων πλέον στήριγμα, κλονεῖται, πίπτει εἰς τὴν ἐσχάτην ἀποθάρρυνσιν. Μέλλω νὰ ἤμαι ὁ ἄθλιος ἐκεῖνος ναυτικός ὁ ἀπολωλώς εἰς τὴν θάλασσαν. Οὕτως, φίλε μου, λάβε ὀπίσω τὰ κεφάλαιά σου ἤθελον ἐκτεθῆ εἰς κινδύνους, εὐρισκόμενα εἰς τὰς τεταραγμένας χεῖράς μου. Ἐπὶ πολὺν καιρὸν, Γεράρδε, δὲν θέλω ἔχει τὴν εἰρήνην ἐκείνην, τὴν ἀναπόφευκτον εἰς τὰς ὑποθέσεις. Αὔριον ὁ συνεταιρὸς σου θὰ σοὶ δώσῃ πιστῶς τοὺς λογαριασμούς του. Ὁ οἶκος ἡμῶν θὰ διαλυθῆ μόνον αὔριον ἀκόμη θὰ ἤμαι ἔμπορος σήμερον εἶμαι πατήρ.

Ὁ Λαμβέρτος ἐστάθη εἰς τὴν φράσιν ταύτην τὴν πλήρη σοβαρᾶς ἀποφάσεως, καὶ ἤτις κατεδείκνυε βαθεῖαν ἐπανάστασιν εἰς τὸν ῥοῦν τῆς ὑπάρξεώς του, τῆς μέχρι τοῦδε τόσον ἐντίμου καὶ τόσον εἰρηνικῆς.

« Σήμερον εἶμαι πατήρ, ἐπανελάβε, χαμηλότων τὴν κεφαλὴν του, ἣν ἡ τρικυμία μιᾶς νυκτὸς εἶχεν ἐξασθενήσει καὶ κουράσει τόσον, ὅσον μακρὰ ἀσθένεια. Ἔχω σοβαρὰ καθήκοντα νὰ ἐκτελέσω. Θὰ τὰ ἐκτελέσω. »

Προφέρων ἐντονώτερον τὰς τελευταίας ταύτας λέξεις, ὁ Λαμβέρτος ἔσφιγγεν ὀρμεμφύτως εἰς τὸ στῆθός του τὸν βραχίονα τοῦ Γεράρδου, οἱ χαρακτῆρες τοῦ προσώπου τοῦ ὁποίου δὲν ἦσαν ὀλιγώτερον ἠλλοιωμένοι τῶν τοῦ Λαμβέρτου, ὅστις ἐξηκολούθησεν οὕτως :

« Εἶπον νὰ προσκαλέσωσι τὴν θυγατέρα μου. Ἡ Ἀδελαῖς θὰ ἔλθῃ. »

— Φείσθητι αὐτῆς ; εἶναι πολὺ νέα εἰσέτι. »

Μειδιάμα λυπηρῶς εἰρωνικὸν διέτρεξεν ἐπὶ τῶν χειλέων τοῦ Λαμβέρτου.

« Φείσθητι αὐτῆς μοὶ λέγεις. Ἐφείσθη αὕτη τῆς λύπης ἡμῶν καὶ τοῦ σκανδάλου ; »

Ὁ Γεράρδος, θέλων νὰ δώσῃ εἰς τὰς πρώτας ταύτας καὶ πικρὰς συγκινήσεις τοῦ φίλου του, τὸν καιρὸν νὰ καταπαύσασιν, ἐπανελάβε πολὺ ὕστερον :

« Ἴσως ἐπροχωρήσαμεν παρὰ πολὺ εἰς τὰς πεποιθήσεις μας, εἰς τὴν κρίσιν μας. . . . »

— Ἐπροχωρήσαμεν παρὰ πολὺ !

— Αὕτη εἶναι ἡ γνώμη μου . . . . Ἡολλάκις εἶδον μεταβολὰς γνώμης τόσον παραδόξους, καὶ ὅμως τόσον φυσικάς. . . . »

— Ἐπροχωρήσαμεν παρὰ πολὺ ! ἐπανελάβεν ὁ Λαμβέρτος, παρατηρῶν κατὰ πρόσωπον ἐκείνον, ὅστις ἐτόλμα νὰ ἐκφράζῃ τοιαύτην ἀμφιβολίαν. Διατί ἤθελες με ἀφήσει λοιπόν ; »

Πλείστα λεπτὰ διέτρεξαν, καθ' ἃ ὁ Γεράρδος δὲν ἤξευρε τί ν' ἀποκριθῆ εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην.

« Ἀλλὰ τέλος, ἐτόλμησε νὰ εἶπῃ, ἡ ἐπιστολὴ αὕτη. . . . »

— Ἐ ! λοιπόν, ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ; . . . »

— Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη . . . Χθὲς ἡ ὀργὴ σὲ ἐμπόδισε νὰ τελειώσῃς τὴν ἀνάγνωσιν. »

— Ἡ ὀργὴ δὲν με ἐμπόδισε διόλου. »

— Μὲ συγχωρεῖς, φίλε μου, εἶδον καλῶς . . . . »

— Ἀπατάσαι. Μετέπειτα τὴν ἀνέγνωσα ὅλην. »

— Ἄ !

— Ὅλην. Ἐὰν δὲν ἐδυνήθην ν' ἀναγνωρίσω ἐκ τῆς γραφῆς, γραφῆς ἐπιτηδεῖως ἠλλοιωμένης, τὸν γράψαντα τὴν ἐπιστολὴν ταύτην τὴν ἄνευ ὑπογραφῆς, ἡ ἔννοια δὲν ἀφίνει ὅμως οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν περὶ σχέσεως ἐνόχου. Οὐδεμίαν. »

— Οὐδεμίαν, εἶπε καὶ ὁ Γεράρδος ἐκπεπληγμένος ἐκ τοῦ συμπεράσματος τούτου.

— Οὐδεμίαν, σοὶ λέγω.»

Καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ Λαμβέρτου συνεστάλη· τὰ δάκρυά του, τὰ μετὰ βίας ἴσως καθ' ὅλην τὴν νύκτα κρατηθέντα, ἀνήρχοντο ἐκ τοῦ στήθους του εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του, οἵτινες δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ τὰ σταματήσωσιν. Ἐσφιγξε σπασμωδικῶς τὴν καίουσαν χεῖρα τοῦ Γεράρδου.

«Ὅχι, φίλε μου, οὐδεμία ὑπάρχει πλέον ἀμφιβολία.

— Λαμβέρτε! Λαμβέρτε!

— Εἶναι φρικῶδες! Ἄ! εἶναι φρικῶδες!»

Τὰ δάκρυα ἐνεφανίσθησαν τέλος ἐν τῷ μέσῳ τῶν λόγων τούτων, ἢ μᾶλλον τῆς διπλῆς ταύτης κραυγῆς τῆς προσελθούσης ἐκ τῆς συντετριμμένης, καταθασανισθείσης καρδίας τοῦ Λαμβέρτου, ὅστις ἐπανελάμβανεν· «Εἶναι φρικῶδες! ὦ! τοῦτο εἶναι φρικῶδες!

— Παῦλε! Παῦλε! ἔκραξεν ὁ Γεράρδος περιπτύσσων τὸν φίλον του, ὡς ἤθελε περιπτύξει πατέρα εὐρισκόμενον εἰς ἀπελπίσιαν, Παῦλε! εἶπε μίαν λέξιν.

— Τί; ἐξηγήθητι!

— Ἐ! λοιπόν!

— Ὁμίλει! σὲ ἐξορκίζω!»

Ὁ Γεράρδος ἐχαμήλωσε τὴν φωνήν του.

Ὁ Λαμβέρτος πρότεινε περιέργως τὸ οὖς του ὡς ἂν παρηγορία τις ἀνέλπιστος ἔμελλε νὰ ἀναβῆ πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς ἀβύσσου.

«Τὸ δυστύχημα τοῦτο, εἶπεν ὁ Γεράρδος, δὲν εἶναι γνωστὸν παρὰ εἰς σέ, εἰς ἐμέ καὶ εἰς τὴν μητέρα της, δὲν ἔχει οὕτως;

— Ἐπειτα;

— Εἶπε μίαν μόνην λέξιν, καὶ τὸ δυστύχημα τοῦτο θὰ τὸ λησμονήσωμεν καὶ οἱ τρεῖς.

— Καὶ οἱ τρεῖς. Τί θέλεις νὰ εἴπης;»

Ὁ Λαμβέρτος ἀνεζήτει μετὰ κόπου ἔννοιάν τινα.

«Ναί, θὰ ταφῆ ἐντὸς ἡμῶν τῶν τριῶν.

— Δὲν μαντεύω.

— Μὲ συγχωρεῖς! εἶπεν ὁ Γεράρδος περικυκλῶν τὸν φίλον του διὰ τῶν χειρῶν του τῶν ὅλως παλλόντων ἐξ ἀγάπης ἐκ καρδίου, ἐκ τρυφερότητος υἱικῆς, μὲ συγχωρεῖς! ἐμάντευσας.

— Τί! ἤθελες, καὶ τοι... ὦ! ὄχι, τόση ἀφοσίωσις!

— Τὸ θέλω. Ἐνόησας.

— Ἄλλὰ δὲν σκέπτεσαι;...

— Τὸ θέλω, σοὶ εἶπον.

— Ἄκουσον, Γεράρδε, ἐὰν εἶχες εἰς τὰς χεῖράς σου κίβδηλον τραπεζιτικὸν γραμματίον, καὶ ἤθελον καὶ τοι τοιοῦτον νὰ τὸ λάβω πρὸς πληρωμὴν, ἤθελες συγκατανεύσει νὰ μὲ τὸ δώσῃς; Ἄποκρίθητι! ἤθελες συγκατανεύσει;

Ὁ Γεράρδος ἔπεσεν ἐπὶ τινος ἑδρας, ἔχων τὸ πρόσωπον ἠλωιωμένον ἕνεκα τῆς παραβολῆς ταύτης, τῆς τόσον τρυμερᾶς εἰς τὴν χυδαίαν αὐτῆς σημασίαν.

Ἄνιστάμενος ὀλίγα λεπτὰ ἔπειτα, τὸ στόμα του ἢ μᾶλλον ἢ συνειδησίς του ἀπεκρίθη· «Ὅχι!»

— Ἐχει καλῶς! εἶπεν ὁ Λαμβέρτος. Ἡ θυγάτηρ μου εἶναι ὁ ἠτιμασμένος οὗτος χάρτης. Δὲν πρέπει νὰ τὴν δώσω εἰς οὐδένα. Ὁ πατὴρ ὁ ὑπανδρεύων τὴν θυγατέρα του καὶ γνωρίζων... δὲν εἶναι πλέον πατὴρ, εἶναι ληστής. Ἴδου ἡ Ἄδελαις, ἀφῆσόν με.»

Ὁ Γεράρδος ἐδοκίμασε μίαν τελευταίαν φορὰν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πρότασίν του· ὁ Λαμβέρτος δὲν τῷ ἔδωκε τὸν καιρὸν νὰ τελειώσῃ.

«Ὅχι, ὄχι! ἀνέκραξεν. Ἄλλ' ἰδού ἡ θυγάτηρ μου, ἀπομακρύνθητι φίλε μου, ἀπομακρύνθητι!»

Ὁ Λαμβέρτος μείνας μόνος εἶπε καθ' ἑαυτὸν. «Ἐρχεται, θὰ τὴν ἐξετάσω, θὰ μάθω... θὰ μάθω τὰ πάντα.»

Ἡ Ἄδελαις παρουσιάσθη ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς της μὲ πρό-

σωπον ὠχρόν, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ὁποίου μὴ εὐρὸν οὗτος πλέον τα-
ραχὴν καὶ ἀθυμίαν ἐξεπλάγη κατὰ πρῶτον· παρέβλεψεν ὁμοίως
τὴν δευτερεύουσαν ταύτην ἐντύπωσιν κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκεί-
νην, διὰ τὴν φθάσῃ εἰς τὸν τόσον τρομερὸν λόγον τῆς μετ' αὐτῆς
συνεντεύξεώς του·

« Ἀδελαῖς, τῇ εἶπε μὲ τὸν πλέον εὐμενῆ τόνον, τὸν
ὁποῖον ἠδυνήθη νὰ προσποιηθῇ, ἀλλ' ὁρατῶς βεβιασμένον, Ἀδε-
λαῖς, δὲν εὐρίσκεισαι ἔμπροσθεν πατρός παρωργισμένου, εὐρίσκε-
σαι ἔμπροσθεν φίλου. Τώρα ὅτε ἀμφότεροι εἴμεθα ὀλίγων ἡσυ-
χώτεροι, ἐμπιστευθήτω μοι, τέκνον μου, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὁ τρό-
μος καὶ ἡ λειποθυμία σου σὲ ἐμπόδισε νὰ μοι εἴπῃς χθές. Ποῦ
ἀπήντησες τὸν . . . τὸν νέον ἐκεῖνον ;

— Σᾶ; παρακαλῶ, πάτερ μου, μὴ μὲ ἐρωτᾶτε.

— Τούναντιόν, πρέπει νὰ μάθω τὰ πάντα, τὰ πάντα,
ἀκούεις ; »

Τὸ βλέμμα τοῦ Λαμβέρτου ἦτο προσηλωμένον ἐπὶ τοῦ τῆς
Ἀδελαῖδος.

« Τί νὰ τῷ εἶπω ; » ἐσκέφθη αὐτή.

Ὁ Λαμβέρτος, μὲ τὸν αὐτὸν βεβιασμένον τρόπον, ἐπανελάβην·

« Εἰς Παρισίους τὸν ἀπήντησες ; Ἄλλ' ἰδοὺ ἤδη τρία σχεδὸν
ἔτη ἀφ' ὅτου δὲν κατοικοῦμεν εἰς Παρισίους, καὶ σὺ ἦσο εἰσέτι
παιδίον ὅταν ἀνεχωρήσαμεν ἐκεῖθεν διὰ νὰ ἔλθωμεν εἰς Φρομομ-
βίλλην.

— Τί ν' ἀποκριθῶ ; εἶπε πάλιν καθ' ἑαυτὴν ἡ Ἀδελαῖς. Δὲν
περιέμενον . . .

— Εἰς Παρισίους ; ἠρώτησεν πάλιν ὁ Λαμβέρτος.

Μὲ φωνὴν δειλὴν, ἡ Ἀδελαῖς ἀπεκρίθη.

« Ὁχι, πάτερ μου . . . ὄχι.

— Μήπως τὸν ἐγνώρισες ἐδῶ ; »

Ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τεθορυβημένη, ἡ Ἀδελαῖς ἐψιθύρισε.

« Καὶ πάλιν, πάτερ μου, μὴ μὲ ἐξετάζετε.

— Μήπως ἐδῶ ; — ἀλλ' ἐδῶ δὲν βλέπω περίξ ἡμῶν εἰμὴ
ἐργάτας σεβομένους σε, πρὸς οὓς μόλις ὁμιλεῖς. »

Μετὰ σιωπὴν ὀλίγων στιγμῶν, ἡ ἀπόκρισις αὕτη ἔπεσεν ἐκ
τῶν μόλις κινουμένων χειλέων τῆς Ἀδελαῖδος·

« Δὲν τὸν ἀπήντησα ἐδῶ, καὶ νοερώς προσέθεσεν ἡ συνο-
μιλία αὕτη ! . . .

— Οὔτε εἰς Παρισίους οὔτε ἐδῶ ; . . . ποῦ λοιπὸν τότε ; . . .
Δὲν μένει πλέον παρὰ ὁ πύργος τοῦ θεῖου μου . . . Ἀλλὰ ναι,
ἡ μήτηρ σου σὲ εἶχεν ἐκεῖ ὀλόκληρον τὸ τελευταῖον ἔαρ, καὶ τὸ
ἔτος τοῦτο προσέτι . . . Καὶ, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἐκπλήττομαι
πῶς δὲν τὸ ἐσκέφθην πρότερον . . . Ὁμίλει, μήπως εἰς τοῦ θεῖου
μου, μεταξὺ τῆς κοινωνίας ἧτις συνέρχεται εἰς τὴν Τερψιθέαν,
ἐγνώρισας ; . . .

— Πάτερ μου ! . . .

— Διστάζεις ἐκεῖ λοιπὸν ! »

Ἡ Ἀδελαῖς παραφερθεῖσα ἐξ ὠθήσεως ἰσχυροτέρας τῆς θε-
λήσεώς της, εἶπεν· « Ὁχι. »

Ἀποθαῤῥυνθεῖς, ὁ Λαμβέρτος ἐπανελάβην· « Ὁχι . . . » Μετὰ
ταῦτα δὲ ἐξυπνῶν μετὰ νέας ἐλπίδος, εἶπεν· « Ἀλλὰ σκέπτο-
μαι ! σὺ καὶ ἡ μήτηρ σου ἐπήγατε ἐπανελλημένως, τὸ ἔτος
τοῦτο, εἰς τὸν πύργον τοῦ Βλαγκμενίλ, εἰς τοῦ K. Grandval . . .
ἐκάστοτε διεμείνατε ἐκεῖ πολλὰς ἡμέρας . . . ἐδίδοντο ἐκεῖ
γεύματα, μουσικαὶ συμφωνίαι, ἑορταί, χοροί . . . Πολλοὶ νέοι
ἐρχόμενοι ἐκ Παρισίων παρευρίσκοντο εἰς τοὺς χορούς, εἰς τὰς
ἑορτάς, εἰς τὰς μουσικὰς συμφωνίας ταύτας ;

— Ναι, πάτερ μου.

— Ἀποκρίθητί μοι, Ἀδελαῖς, ἀποκρίθητι, σὲ ἰκετεύω.
Εἰς τὸν πύργον τοῦ Βλαγκμενίλ, δὲν ἔχει οὕτως, πρέπει νὰ
ὑπάγω νὰ ζητήσω ἐκεῖνον ; . . .

Ἐνιγομένη ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων τούτων ἐρωτήσεων, ἡ
Ἀδελαῖς εἶπε καθ' ἑαυτήν.

« Τί πρέπει νὰ πράξω ; . . . νὰ τὸν ἀφήσω νὰ πιστεύῃ ; . . . »

Ἐκλαμβάνων ὡς ὁμολογίαν τὴν ἀναγκαστικὴν σιωπὴν τῆς θυγατρὸς του, ὁ Λαμβέρτος τῇ εἶπε·

«Κύπτεις τὴν κεφαλὴν, τηρεῖς σιωπὴν· ἐκεῖ λοιπόν! Τώρα δὲν ἀπολείπεται παρὰ νὰ μὲ εἴπῃς τὸ ὄνομα τοῦ νέου ἐκείνου. Τὸ ὄνομά του;»

Ἡ Ἀδελαῖς ἐθεώρησε τὴν θύραν δι' ἧς εἶχεν εἰσελθῆ, κινουμένη δὲ νὰ ὑπάγῃ πρὸς αὐτὴν ἔκραξε·

«Πάτερ μου, τὸ βλέμμα σας . . .»

— «Ἄς ἴδωμεν, τέκνον μου, ἄς ἴδωμεν . . . τὸ ὄνομά του;»

Ἡ Ἀδελαῖς διευθύνετο ἐκ νέου πρὸς τὴν θύραν, ἀλλ' ὁ πατήρ της τὴν ἐκράτησε μετ' ἠπιότητος.

«Τὸ ὄνομά του;

— Πάτερ μου, ἡ ἀπειλητικὴ σας ὠχρότης . . .»

— Ἀπατάσαι· σὲ ἐξετάζω μὲ ἡρεμίαν. Ποῖον εἶναι τὸ ὄνομα ἐκείνου ὅστις σὲ ἠπάτησεν;

Ἡ Ἀδελαῖς ἀποχωροῦσα ἀπεκρίθη.

«Δὲν θὰ σὰς τὸ εἶπω· εἶθε παρὰ πολὺ ἥρεμος, θὰ τὸν φρονέσητε.

— Τὸν ἀγαπᾷ, εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ Λαμβέρτος· καὶ ἐπανέλαβεν εἰς ἐπήκοον· Διατί ὁ φόβος οὗτος δι' αὐτόν; Ἀναμφιβόλως ἡ κρυφία ἐκλογὴ, ἣν ἔκαμες, μὲ ἀναγκάζει νὰ παραιτηθῶ προσφιλεστάτων ἐλπίδων, τοῦ τόσον εὐτυχοῦς σχεδίου τοῦ ὁποῖον εἶχον σχηματίσει νὰ σὲ συζεύξω μὲ τὸν συνεταῖρόν μου, μὲ τὸν καλλίτερόν μου φίλον, μὲ τὸν Γεράρδον . . .»

— Ἄ! Θεέ μου! εἶπε καθ' ἑαυτὴν ἡ Ἀδελαῖς, δὲν προεἶδον! . . .» Καὶ τρώντι τῇ ἦτο δύσκολον νὰ προῖδῃ, κατὰ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν κατηγορήσεν ἑαυτὴν τόσον αὐτομάτως διὰ τὸ ἐγκλημα τῆς μητρὸς της, ὅτι σώζουσα αὐτὴν, ἢ νομιζούσα ὅτι τὴν σώζει, ἔχανε διὰ παντός τὸ δικαίωμα νὰ γίνῃ σύζυγος τοῦ Γεράρδου. Ἡ παραφορὰ τὴν εἶχε θαμβώσει· δὲν ἐσυλλογίσθη — εἰς τὴν ἡλικίαν της συλογίζεται τις; — ὅτι σφαλερὰ τις στάσις συνεπιφέρει χιλίας ἄλλας τοιαύτας, ὅτι ἐὰν ἡ ἀλήθεια

εἶναι μία, τὸ ψεῦδος εἶναι χίλια, καὶ ὅτι ἔπρεπεν ἀνγκυλιῶς νὰ συμβῆ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον συνέβαινε κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην.

Τὸ κίνημά της τοῦτο παρατηρήθη ὑπὸ τοῦ Λαμβέρτου, ὅστις τὴν ἠρώτησε·

«Τί ἔχεις, Ἀδελαῖς; ἡ φρίκη αὕτη τῆς ὁποίας δὲν ὑπῆρξες κυρία . . .»

— Δὲν ἔχω τίποτε. Ὦ! ναι, ἐπανελάβε καθ' ἑαυτὴν, καταμετροῦσα τὸ βάθος τῆς ἀδύσσου εἰς τὸν βυθὸν τῆς ὁποίας εἶχε θεληματικῶς πέσει ἐνεκα ἀφοσιώσεως ἀπερισκέπτου, ὦ! ναι, ἀπωλέσθη δι' ἐμέ. Τί ἔπραξα; τί ἔπραξα;

(ἀκολουθεῖ.)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΡΑΒΑΣ.

Διήγημα.

Α.

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Λαερτίον ὑψοῦτο πλησίον τοῦ παρεκκλησίου τοῦ ἀγίου Σάββα τὸ 1797 οἰκίσκος μονήρης, ἀνήκων εἰς πτωχὸν τινα κτηματίαν, ὅστις κατόκει ἐκεῖ μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῶν δύο αὐτοῦ τέκνων, θυγατρὸς καὶ υἱοῦ. Ὁ κτηματίας οὗτος καλούμενος Γεώργιος Καραβᾶς ἐκέκτητο κατὰ τὴν νεότητά του ἀπεράντους γαίας, τὰς ὁποίας εἶχε κληρονομήσει παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ τὰς ὁποίας ἢ ἡ πλεονεξία τῶν τότε δεσποζόντων τῆς Ἑλλάδος τοῦ ἀφῆρσε μίαν πρὸς μίαν. Ἀλλὰ μετὰ χριστιανικῆς τρώντι ὑπομονῆς ὑπέμεινε τὰς καταδιώξεις ταύτας, καὶ στερηθεὶς τῆς ἐκλεκτῆς αὐτοῦ περιουσίας, ἀπεχώρησεν εἰς τὸ μονῆρες αὐτὸ οἶκημα μετὰ τῆς συζύγου του καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ εἰς βρεφικὴν τότε ἡλικίαν ὄντων. Κύριον ὅμως αἴτιον τῆς ἀποχωρήσεως του ταύτης,

ἦτο ν' ἀποκρύψῃ ἀπὸ τ' ἀσελγῆ τῶν τυράννων του ὄμματα τὰ κάλλη τῆς συζύγου του Ἀγγελικῆς. Ἐκεῖ καθήμενος τὰς ψυχὰς τοῦ χειμῶνος νύκτας παρὰ τὴν ἐστίαν καὶ λαμβάνων πλησίον του τὰ τέκνα του, τὴν Ἐλένην καὶ τὸν Φῶτον, μετέδιδεν εἰς αὐτοὺς τὰ ὀλίγα γράμματα, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν νεανικήν του ἡλικίαν εἶχε διδαχθῆ. Βαρὺς εἶχεν ἐπισκύψει ὁ χειμὼν τοῦ 1797, ἀλλ' ὁ ἐργατικὸς Γεώργιος, προορατικὸς, εἶχε φροντίσει, ὅτε ἦτο καιρὸς, ὅπως μὴ ἡ οἰκογένειά του στερηθῆ τῶν ἀναγκαιούτων αὐτῆ.

Εἶχε λησμονηθῆ πρὸς καιροῦ εἰς τὸ ἐρημητήριόν του, ὅτε, δεκαεπταετοῦς γενομένης τῆς θυγατρὸς του καὶ ἀνεκφράστου ὠραιότητος, καθ' ὃν χρόνον ἄρχεται ἡ διήγησίς μας, ὁ τύραννος ἤρχισε νὰ τὸν ἐνθυμῆται.

B.

Ἦτον ἡ 25 Ἰαννουαρίου καὶ ἡ χιὼν ἤρχιζε νὰ λευκαίνει τὴν πεδιάδα τῶν Ἀθηνῶν, σφοδρὸς βορρᾶς ἔπνεεν καὶ ὁ Γεώργιος ἠσύχαζεν ἐν τῷ οἴκῳ του, ὡς ἐσυνείθιζε νὰ πράττῃ κατὰ τὰς ὥρας τοῦ χειμῶνος. Τὰ τέκνα του εἰργάζοντο πλησίον του, ἡ σύζυγός ἠτοίμαζε τὸ δεῖπνον, αὐτὸς δὲ σκεπτικὸς θεώρει καὶ τοὺς τρεῖς δι' ὀφθαλμῶν πεπληρωμένων δακρύων. Τί ἄρα κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην διελογίζετο! Τί ἐπεπόθει, μακρὰν τῆς τύρβης τοῦ κόσμου καὶ λησμονημένος ὑπὸ τῆς τυραννίας! Ἀλλ' ἐδύνατο νὰ μὴ ἐπιποθῆ τι πατὴρ ἔχων θυγατέρα ὠραίαν, ἐπαπειλουμένην ὑπὸ μυριῶν κινδύνων καὶ τοῦ ἐσχάτου αὐτῶν τῆς ἀτιμώσεως, Ἑλλην βλέπων τὴν πατρίδα δεδουλωμένην!

— Ἀγγελικῆ, εἶπε πρὸς τὴν σύζυγόν του, ἐπίσπευσε σὲ παρακαλῶ ὀλίγον τὸ δεῖπνον, διότι δὲν ἠξέυρω πῶς εἶμαι ἀπόψε.

Δὲν εἶχεν εἰσέτι ἀποτελειώσει τὴν φράσιν του, ὅτε ἡ θύρα ἐκρούσθη βιαίως, καὶ ὁ Φῶτος ἔσπευσε νὰ ἀνοίξῃ. Ἀλλ' ὁποῖος

ἔστῃθη ὁ τρόμος των, ὅτε εἶδον νὰ εἰσέλθωσι δύο Τοῦρκοι στρατιῶται.

— Γιάσου, ὦρὲ Γιώργη, τῷ εἶπεν ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν. Βλέπω ἰδῶ καὶ περναῖς ζωὴν χαρισάμενη! φωτιά μπερκέτι, φαγὶ ποῦ μυρίζει στὸ πεινασμένο μας στομάχι, σὰν τὸ τραπέζι τοῦ ἀφέντη μας τοῦ Σουλτάνου. . . . .

— Ἡ φωτιά μου, τὸν διέκοψεν ὁ Γεώργιος, εἶναι ἐτοίμη νὰ θερμάνῃ πάντα διαβάτην, καὶ τὸ φαγητόν μου ἔτοιμον νὰ πληρώσῃ τὸν κενὸν στόμαχον παντός, ὅστις πειναῖ.

— Γιάσ', ὦρὲ Γιώργη, εἶπεν ὁ αὐτὸς Τοῦρκος κατακλινομένος μετὰ τοῦ ἐταίρου του ἐπὶ τινος σοφᾶ, ἔτσι σὲ θέλουμε. Μὴν' δὲν μάς λές, δικό σου εἶν' αὐτὸ τὸ ἀγγελάκι; εἶπεν ἀτενίζων τὴν Ἐλένην, ὠχρὰν καὶ ριγῶσαν ἐκ τοῦ τρόμου.

— Ὁ Θεὸς μοὶ τὴν ἔδωκεν, ὅπως μὲ παρηγορῆ κατὰ τὰς ὥρας τῆς θλίψεως μου, ἀπεκρίθη ὁ Γεώργιος μετὰ διακεκομμένης φωνῆς, διὰ τὸ παρεμπίπτον θέμα τῆς ὀμιλίας.

— Ἄμα τοῦτον τὸν ἄλλο τὸν εὐμορφονιὸ τί θὰ τὸν κάνης, Γιώργη;

— Τί ἄλλο παρὰ νὰ τὸν διδάξω τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρὸς του!

— Εἶναι ἔτοιμον τὸ φαγὶ, εἶπεν ἡ Ἀγγελικῆ, ἥτις ἐν τῷ μεταξύ εἶχεν ἐτοιμάσει τὸ δεῖπνον.

— Ἐλάτε, ἀδελφοί μου, νὰ φάγωμεν, εἶπεν ὁ Γεώργιος.

— Νὰ φάμε, Γιώργη, μὰ ἰλιγάκι ἰγλήγωρα, γιατί ἔχομεν νὰ πάμε μαζί σὲ μιὰ μεριά.

Κεραυνὸς ἂν ἐπιπτεν ἔμπροσθεν τοῦ Γεωργίου δὲν θὰ τὸν κατεπτόει τοσοῦτον, ὅσον οἱ λόγοι οὗτοι.

— Καὶ ποῦ θὰ σὰς ἀκολουθήσω; ἠρώτησε μετ' ὀλίγον.

— Στοῦ ἀφέντη μας Ἰσμαήλ-ἀγά, ποῦ κάτι σὲ θέλει.

— Καὶ δὲν γνωρίζετε, τί ζητεῖ ἀπ' ἐμέ;

— Αὐτὸ τὸ ξέρει αὐτὸς μόνος, καὶ ὕστερα θὰ τὸ μάθης καὶ σύ.

Μετὰ τὸ δεῖπνον ὁ Γεώργιος ἠγέρθη νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ, ἀφοῦ μέσον ὑπεκφυγῆς δὲν ὑπῆρχεν. Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς Ἑλένης ἐπληρώθησαν δακρύων καὶ λυγμοὶ ἤρχισαν νὰ ἐξέρχωνται τοῦ στήθους τῆς, ἀλλὰ βλέμμα ἐπιτακτικόν τοῦ πατρός τῆς τῇ ἐπέβαλε σιωπὴν.

Γ.

Παραλείπομεν νὰ περιγράψωμεν τὴν ὀδυνηρὰν σκηνὴν, ἣτις συνέβη μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Γεωργίου· θέλομεν ὅμως ἐκθέσει τὸ αἷτιον τῆς ἐπιπέφους τῶν δύο τούρκων.

Τὴν 24 Ἰανουαρίου ὁ Ἰσμαὴλ-ἀγάς εἶχεν ἐξέλθει πρὸς ἄγραν κατὰ τὴν οἰκίαν τοῦ Γεωργίου, ὅτε ἔτυχε νὰ ἴδῃ τὴν Ἑλένην, καὶ πάραυτα ἐπιθυμήσας αὐτῆς ἠθέλησε νὰ τὴν ἀρπάσῃ καὶ νὰ τὴν φέρῃ εἰς τὸν οἶκόν του· ἀλλὰ σκεφθεὶς ἐπὶ μικρὸν καὶ μαθὼν εἰς τίνα ἀνήκεν ἡ οἰκία αὐτῆ, ἀπεράσισε νὰ πράξῃ ἄλλως. Ἐπεμψε λοιπὸν τοὺς δύο ἐκείνους ἀνθρώπους, ὅπως φέρωσι τὸν Γεώργιον. Ἄμα δὲ τὸν εἶδε τὸν ἐνηγκαλίσθη καὶ τὸν ἐκάθισε πλησίον του.

— Γεώργη, τοῦ εἶπεν, ἐσκέφθην κατὶ τι δι' ἐσέ.

— Τί ἐσκέφθης, αὐθέντα!

— Νὰ φροντίσω νὰ διορισθῆς δημογέροντας, γιὰτὶ φαίνεσαι καλὸς ἀνθρώπος. Τί λές;

— Ὁ Γεώργιος δὲν ἐγνώριζε τί νὰ ἀποκριθῇ, καὶ διὰ τοῦτο ἐσιώπα.

— Καὶ νὰ καθήσῃς μαζύ μου, ἐξηκολούθησεν ὁ Ἰσμαὴλ, νὰ φέρῃς καὶ τὴν κόρην σου καὶ τὴν γυναῖκά σου· διὰ δὲ τὸν υἱὸν σου θὰ σκεφθῶμεν.

Ὁ Γεώργιος ἀκούσας ταῦτα ἐνόησε τοὺς δολίους σκοποὺς τοῦ Τούρκου καὶ ἀνεσίρτησεν.

Ὁ Ἰσμαὴλ τὸν παρετῆρει ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν.

— Δὲν ἀποκρίνεσαι; τοῦ λέγει.

— Τί νὰ σᾶς ἀποκριθῶ, αὐθέντα, ἐγὼ δὲν εἶμαι ἄξιος τοιούτων τιμῶν, καὶ μετὰ δακρύων σᾶς παρακαλῶ νὰ μὲ ἀπαλλά-

ξῆτε τοῦ βάρους τούτου, καὶ νὰ μὲ ἀφήσητε εἰς τὸ ἐρημητήριόν μου.

— Καλὰ, ἀφοῦ δὲν θέλεις νὰ γείνης δημογέροντας, δὲν σὲ κάμνω. Θὰ διατάξω ὅμως νὰ ἐτοιμάσουν ἐντὸς τοῦ οἴκου μου καταλύματα, ὅπου θὰ ἔλθῃς αὐριον καθὼς σὲ εἶπα.

— Ὅχι, αὐθέντα, δὲν θέλω νὰ πειράζεσθε, ἐκεῖ ποῦ εἶμαι, εἶμαι εὐχαριστημένος.

— Τίνος τὰ λές αὐτά, γκισαοῦρ, ἀνέκραξεν ὁ Ἰσμαὴλ ἐξαγριωμένος, θὰ ἔλθῃς, εἰδεμὴ θὰ φέρουν τὰ κομματῖά σου. Πήγαινε καὶ ἄλλον λόγον νὰ μὴ ἀκούσω.

Ὁ Γεώργιος ἐπέστρεψε τρέχων εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ ἄλλο μέσον σωτηρίας δὲν ἔβλεπε παρὰ τὴν φυγὴν. Ἄμα εἰσῆλθεν, εὖρε τὴν σύζυγόν του καὶ τὰ τέκνα ἀναμένοντα αὐτὸν, φωνὴ δὲ χαρᾶς ἠκούσθη ἄμα τὸν εἶδον.

— Ἄλλ' αὐτὸς χωρὶς νὰ τοῖς ἀποτεινῇ ἄλλον λόγον, ἐτοιμάσθητε, τοῖς λέγει, διότι εἴμεθα διὰ δρόμον.

Ἐτοιμάσατε τὰ πολυτιμώτερά μας πράγματα καὶ ὅτι ἄλλο δυνάμεθα νὰ φέρωμεν ἀνευ ἀργοπορίας· διότι τὸ πρῶτὸν πρέπει νὰ ἤμεθα πολὺ μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν.

Ἡ σύζυγός του ἠθέλησε νὰ τὸν ἐρωτήσῃ πόθεν ἡ τόση βία, ἀλλὰ μὴ λαβοῦσα ἀπάντησιν, ἤρχισε νὰ ἐτοιμάζεται. Μετὰ μίαν ὥραν τὰ πάντα ἦσαν ἔτοιμα καὶ ἐπὶ ποδῶν, ἱστάμενοι ἔμελλον νὰ ἀποχαιρετήσωσι τὴν οἰκίαν καὶ τὴν πατρίδα των.

Δ.

Ἐμπρὸς, εἶχεν εἰπεῖ, ὁ Γεώργιος. Ὅτε ἡ θύρα ἠνοίχθη καὶ ἐπὶ τῆς οὐδοῦ τῆς ἐφάνη ὁ Ἰσμαὴλ παρακολουθούμενος ὑπὸ τινων.

— Γιὰ ποῦ, ὦρὲ γκισαοῦρ; εἶπεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Γεώργιον.

— Μακρὰν τῶν τυράννων, ἠθέλησε ν' ἀπαντήσῃ ὁ Γεώργιος, ἀλλὰ τὸ ξίφος τοῦ Ἰσμαὴλ τὸν ἐστέρησε τῆς φωνῆς.

— Ὅρὲ παλληκάρια, εἶπεν πρὸς τοὺς ὄπαδούς του, ἐγὼ

πέρνω τούτη τῇ μικρούταικῃ, σᾶς χαρίζω τῇ μάνα. Ἄλλὰ ποῦ εἶναι ὁ γιόγκας τοῦ κυρ Γιώργη;

Ἐκεῖνοι δὲν ἐγνώριζαν τί νὰ τοῦ ἀποκριθῶσι, διότι ὁ Φῶτος, ἅμα φονευθέντος τοῦ πατρός του, εἶχε γίνοι ἀφαντος.

— Ὅπου καὶ ἂν ὑπῆγε, θὰ τὸν εὖρωμεν εἶπεν ὁ Ἰσμαήλ, τώρα ἐγὼ πέρνω τὴν κόρην καὶ σεῖς τὴν μάνα, καὶ στὸ κονάκι.

Λαβῶν δὲ εἰς τὰς ἀγγάλας του τὴν λειποθυμημένην Ἑλένην, ἔλαβε τὴν πρὸς τὰς Ἀθήνας ἄγουσαν. Οἱ συντροφοὶ του ὀρμήσαντες νὰ εὖρωσι τὴν Ἀγγελικὴν τὴν εὖρον καθημαγμένην καὶ ἄπνουν. Ἡ δυστυχὴς εἶχεν αὐτοχειριασθῆ. Οὗτοι δὲ ἀποτυχόντες τοῦ σκοποῦ των ἐδόθησαν εἰς τὴν λεηλασίαν.

Ε.

Νέφη εἶχον πληρῶσει τὸν οὐρανὸν καὶ ἡ χιών σταματήσασα ἐπὶ τινὰ χρόνον ἤρχισε νὰ πίπτῃ πυκνοτέρα. Ὁ Ἰσμαήλ διήρ-
χετο τότε παρὰ τὸν κῆπον τοῦ Χασεκι, ὅτε ὁ ἵππος του τρομάξας ἐσταμάτησε, πρὶν δὲ δυνηθῆ νὰ ἐνοήσῃ τί τρέχει, ἄνθρωπος τὸν εἶχε περιβάλει καὶ μάχαιρα ἐνεπήχθη μέχρι λαβῆς εἰς τὴν καρδίαν του. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἦτον ὁ Φῶτος. Λαβῶν δὲ τὰ ὄπλα τοῦ Ἰσμαήλ καὶ τὴν τότε ἀναλαμβάνουσαν ἀδελφὴν του, ἔφυγεν εἰς τὸ δάσος. Οἱ δὲ Τοῦρκοι λεηλατήσαντες τὴν οἰκίαν τοῦ Γεωργίου, ἐπανήρχοντο εἰς τὰς Ἀθήνας χαίροντες καὶ ἀγαλλώμενοι. Ὅποια δ' ἐστάθη ἡ ἐκπληξίς των, ὅταν εὖρον τὸ πτώμα τοῦ Ἰσμαήλ, ἃς φαντασθῆ ὁ ἀναγνώστης,

Ὁ Φῶτος ἐπανελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πατρός του, ἠνάγκασθη νὰ ἀνοίξῃ τρεῖς τάφους, διότι καὶ ἡ τρυφερὰ Ἑλένη καταβληθεῖσα ὑπὸ τοσούτων κτυπημάτων ἀπεβίωσε μετὰ δύο ἡμέρας. Κατασκευάσας σταυρὸν ἐκ ξύλου ἐλαίας τὸν ἐνέπηξεν εἰς τὸ χῶμα τὸ καλύπτον πᾶν ὅ,τι τῷ ἦτο προσφιλὲς ἐν τῷ κόσμῳ· δεηθεὶς δ' ἐπὶ τοῦ τάφου ἐκείνου ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων φιλτάτων αὐτοῦ, ἀπεχώρησε τοῦ μέρους ἐκεῖνου.

Τὴν 22 Ἀπριλίου τοῦ 1827, ὅτε ἔπεσε κατὰ τὸ Φάληρον ὁ αἰμυνηστος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπανάστασεως ἦρωσ Γεώργιος Καραϊσκάκης, ἀφοῦ ἔπαυσεν ἡ μάχη, μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐλλειπόντων κατὰ τὸ ἀνακλιπτήριον Ἑλλήνων ἦτο καὶ ὁ Φῶτος Καραβᾶς. Εὐρέθη δὲ τὸ πτώμα τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ἐπὶ σωρείας Τουρκικῶν πτωμάτων, τὰ ὅποια εἶχον δοκιμάσει τὴν ὀξείαν ἀκωκὴν τοῦ ξίφους τοῦ ἦρωος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Ἄσμεροι δημοσιεῖομεν τὴν ἐπομένην βιβλιογραφίαν τοῦ φοιτητοῦ τῆς Νομικῆς Κ. Σαλαμπάση, καθόσον ἐν αὐτῇ περιλαμβάνεται ὅ,τι περὶ τοῦ κρινομένου ἔργου ἐδυνάμεθα νὰ εἴπωμεν. Ἡ Ἐρατὼ ὠμίλησεν ἄλλοτε ἐν παρόδῳ περὶ τῆς ἱστορίας τοῦ Κ. Παπαρρόηγοπούλου, θεωρήσασα αὐτὴν ὡς προῖόν πλείστης χρησιμότητος καὶ κοινωφελείας· μυρίων δ' ἐπατρῶν εἰσὶν ἄξιοι οἱ εἰς τοιαῦτα ἔργα σπουδαῖα καὶ κοινωφελῆ ἀσχολούμενοι. Ποῖον δὲ κοινωφελέστερον τῆς ἱστορίας ἔθρους εἰς τοιαύτην περιώπῃ ἐνδύκειας καὶ μεγέθους, εἰς ἣν τὸ ἐλληνικόν, ἀφιχθέντος, ἔθρους παραγαγόντος καὶ διαδόσαντος, διὰ τῶν δαιμονίων αὐτοῦ συγγραφέων, πᾶν ὅ,τι μέγα καὶ ὑψηλὸν ἐν τῷ κόσμῳ;

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

ἀπὸ τῶν ἀρχαιστάτων χρόνων μέχρι τῶν νεωτέρων, χάριν τῶν πολλῶν ἐξεργασθεῖσα ὑπὸ Κ. Παπαρρόηγοπούλου.

Ἄνεγνωμεν μετὰ μεγάλης προσοχῆς τὰ ἄχρι τοῦδε ἐκδοθέν-

τα δύο βιβλία τῆς ἱστορίας τοῦ Κ. Παπαρρήγοπούλου. Θεωροῦντες τὸ ἔργον τοῦτο ὡς κτῆμα ἐθνικόν, ἐρχόμεθα νὰ εἰπώμεν ὀλίγα τινὰ περὶ αὐτοῦ, περὶ τοῦ ὁποῦ ἀκραν σιωπῆν ὁ Ἀθηναϊκὸς τύπος ἄχρι τοῦδε ἐτέθησε τὸσφ μάλιστα προθυμότερον τοῦτο ποιοῦμεν, καθ' ὅσον φρονοῦμεν ὅτι ἐν τῇ Ἑλλάδι, ὅπου ἕνεκα πολλῶν λόγων σπανίως ἀναφαινόνται φιλολογικὰ ἔργα σπουδαία, ἀνάγκη νὰ προσφέρωμεν ὀλίγον λιθανωτὸν ἐπὶ τῶν σοβαρῶν καὶ ἐπωφελῶν συγγραμμάτων, ἅτινα, ὡς ἀστέρες περιλαμπεῖς ἐπιφαινόμενα, διαφωτίζουν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὸ ἐρεβώδες φιλολογικὸν ἡμῶν στερέωμα.

Ὁ Κ. Παπαρρήγόπουλος ἐπεχείρησε τὴν περαιώσιν ἔργου ἀληθῶς σπουδαίου καὶ λίαν ἐνδιαφέροντος τὸν Ἑλληνικὸν κόσμον, καθὼ προθέμενος νὰ καταστήσῃ γνωστὴν τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἱστορίαν τὴν ὁποίαν οἱ πολλοὶ πάνυ ἀσαφῶς γινώσκουν. Πολλῶν ἐτῶν βίον ἀνεξάρτητον διάγομεν, καθ' ὃν παντοῦ εἶδους ἔργα δαψιλῶς ἐφιλοπονήθησαν· ἀλλὰ τῆς πατρίου ἡμῶν ἱστορίας τὴν σύνθεσιν οὐδεὶς σχεδὸν ἐπελάβετο, καὶ μόνον τὰ ἀριστουργήματα τῶν προγόνων μας εἶναι τὸ μόνον κάτοπτρον ἐφ' οὗ δύναται τις νὰ κατοπτρεύσῃ τὴν γνησίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους μορφήν· πλὴν καὶ τὸ κάτοπτρον τοῦτο δὲν εἶναι δυστυχῶς προσιτὸν εἰς τοὺς πολλοὺς, αἵτινες μόνον τὰς σαφεῖς καὶ ψηλαφητὰς, οὕτως εἰπεῖν, ιδέας κατανοοῦσιν. Ὅσφ λοιπὸν ἐπαισθητὴ ὑπῆρχεν ἡ ἔλλειψις ἱστορίας περικλειούσης τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἅπαντα τὸν βίον, τοσοῦτ' ἐπιζήμιος ἀπέβαιεν ὁσημέραι εἰς τοὺς πολλοὺς, ἀναγκαζόμενος ἢ νὰ ἀγνοῶσιν ὅ,τι πάντες ὤφειλον νὰ γινώσκωσιν, ἢ νὰ στρεβλώσιν τὸν νοῦν αὐτῶν μαγγανεύμενοι ὑπὸ βιβλικῶν τερατειῶν πάντη ἀπιθάνως καὶ μυθιπλαστικῶς τὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας περιγραφουσῶν. Δὲν ἀρνούμεθα ὅτι εὐρίσκονται καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν ἡμῶν πραγματεῖαι τινες περὶ Ἑλληνικῆς ἱστορίας, ἀλλ' ἐξ ὅσων ἡμεῖς γνωρίζομεν, οὐδεμία πλήρης, οὐδεμία ἀξιόπιστος, οὐδεμία τέλος περιέχει σύμπαντα τὸν Ἑλληνισμόν, ἀλ-

λὰ πάσαι τμηματικαί· ὡς δὲ παρατηρεῖ ὁ περιφανὴς ἱστορικὸς Πολύβιος, ὁ πεπεισμένος ὅτι δύναται διὰ τῆς κατὰ μέρος θεωρίας νὰ συνίδῃ τὸ ὅλον, παραπλήσιον τι πάσχει μὲ τὸν νομίζοντα ὅτι γίνεται αὐτόπτης τῆς ἐνεργείας καὶ καλλονῆς ἐμφύτου καὶ καλοῦ σώματος, ἐνῶ μόνον διεφθιμένα τὰ μέρη βλέπει. Ἦτον ἄλλως μέγα αἶσχος διὰ τοὺς Ἕλληνας, ἐνῶ ἀλλόγλωσσοι καὶ ἀλλογενεῖς καταγίνονται ἐνδελεγῶς εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἡμεῖς, τὰ γνήσια ἐκείνων τέχνα, νὰ μὴ δύναμεθα ἀφ' ἐαυτῶν ὅπως ἀπαρτίσωμεν πλήρη τοῦ ἔθνους μας τὴν ἱστορίαν.

Προτάξαντες τὰ ὀλίγα ταῦτα περὶ τῆς προκειμένης ἱστορίας, ἀξιοῦμεν ἤδη κατὰ πόσον αὕτη ἐκπληροῖ τὸν σκοπὸν ὃν προτίθεται, καὶ πόσον ἀποβαίνει λυσιτελεῖς εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, ὑπὲρ τοῦ ὁποῦ ἰδίᾳ συνετέθη.

Τὰ ἄχρι τοῦδε ἐκδοθέντα δύο βιβλία, ἀρχόμενα ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων μυθικῶν χρόνων, καταλήγουσι μέχρι τῆς ἀρχῆς τῶν Περσικῶν πολέμων, ὧν τὴν ἐξιστόρησιν ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ μᾶς ὑπόχεται ὁ συγγραφεὺς. Πάντες οἱ περὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν ὅπως δῆποτε ἀσχοληθέντες, παρετήρησαν βεβαίως τὸ χάος τῶν μυθικῶν χρόνων, τὰς μυρίας συγχύσεις καὶ τὸν γενικὸν κυκεῶνα, ὅστις ἐν ὅλῃ τῇ μυθικῇ ἐποχῇ βασιλεύει· ἀφ' ἐνὸς μὲν τὰ τερατώδη τῶν μυθικῶν παραδόσεων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἔλλειψις συγχρόνων συγγραμμάτων, διαφωτίζοντων τὸ χρονικὸν σκότος, ἔδωκαν ἀφορμὴν ὅπως γεννηθῶσι γινῶμαι ποικίλαι καὶ πάντοτε σχεδὸν ἀντιφασκουσαι εἰς τὰ περὶ μυθευμάτων. Τί δὲ ἐν Ἑλληνικαῖς ἱστορικαῖς εὐρίσκει τις; Δὲν δύναται βεβαίως οὔτε ὁ Κ. Παπαρρήγόπουλος νὰ καυχῆθῃ ὡς ἀνευρὼν ὅ,τι οὐδέποτε ἀπωλέσθη, καὶ ἀνακαλύψας τῶν μυθικῶν χρόνων τὴν γνησίαν εἰκόνα, ἐνῶ τοιαύτη ποτε δὲν ὑπῆρξε· δύναται ὅμως νὰ σεμνύνεται κατὰ τοῦτο, ὅτι ἀνορύξας φιλοπόνως καὶ λελογισμένως τὰ πλοῦσια μεταλεία τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων συγγραφέων, καὶ διαχωρίσας τὰ ἐν αὐτοῖς παντοσιδῆ καὶ συμπεφυρμένα γινώμα-

τεύματα, ἀπήντησεν ἐξ αὐτῶν διὰ κριτικῆς ἐρεύνης τὰ λαμ-
πρότερα, καὶ τοιαῦτα ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἦναι ἀναντιρρήτως
τὰ πιθανότερα, τὰ λογικότερα, τὰ ἐπὶ στερεωτέρων βάσεων
ἐμπεδούμενα. Τρόντι, ὁ Κ. Παπαζήργopoulos, ἔχων τὰ δύο
κυριώτερα προσόντα τοῦ ἀρίστου ἱστορικοῦ, οἷον ἱστορικὴν πολυ-
μάθειαν καὶ ἐρμηνευτικὴν δύναμιν, καὶ ἀργυραμειδικῶς, ὡς λέ-
γει ὁ Λουκιανός, ἐξετάσας τὰ λεγόμενα, ἀπορρίψας μὲν τὰ πα-
ρακεκομμένα, παραδεχθεὶς δὲ τὰ δόκιμα καὶ τὰ ἀκριβῆ, καὶ
ἀρτι ἐνῶ ἐπέχυσεν ἰκανὸν φῶς εἰς τὸ λίαν σκοτεινὸν καὶ λίαν
ἀμφισβητούμενον τῶν μυθικῶν χρόνων ζήτημα, ἐξέθηκεν ἀφ' ἐ-
τέρου χαριέντως μὲν ἀλλ' οὐχ' ἤττον φιλαλήθως τὰ γεγονότα τῶν
πρώτων ἱστορικῶν χρόνων, καθ' οὓς ἀπαντῶνται κατὰ τὸ μάλ-
λον καὶ ἤττον τὰ δύο πρώτιστα στοιχεῖα τὰ ἀπαιτούμενα διὰ
τὸν γράφοντα ἀρχαίαν ἱστορίαν, τούτεστι σύγχρονα μνημεῖα καὶ
σύγχρονα συγγράμματα.

Δὲν δυνάμεθα νὰ μεταφέρωμεν ἐνταῦθα τεμάχιά τινα τῆς
ἱστορικῆς ταύτης πραγματείας, καθόσον τὰ ἐν αὐτῇ ἱστορούμενα
εἶναι ἀδιάκοπος σειρά καὶ ἀλληλουχία ἱστορικῶν συμβεβηκότων,
καὶ δὲν ἐπιτρέπουσι τὴν αὐθαίρετον αὐτῶν ἀποκοπήν· ὅθεν μίαν
μόνον λέξιν λέγομεν. Γνωστὸν ὅτι ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἀρχαίων
Ἑλλήνων, σπουδαίαν, τὴν σπουδαιότεραν μάλιστα σελίδα κατέ-
χουσιν αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Σπάρτη ἐν τῇ ἱστορικῇ λοιπὸν τῶν
περιφανῶν τούτων πολιτειῶν ἀναπτύξει, ὁ Κ. Παπαζήργopoulos,
ἐνῶ μετὰ μεγίστης ἀκριβείας, πολλῆς εὐρυΐας καὶ ἀπαρκαίλλου
εὐφραδείας περιγράφει τὰ πολιτεύματα, τοὺς θεσμοὺς, τὰ περὶ
Σόλωνος καὶ Λυκούργου καὶ ὅσα ἄλλα ἀξιοσημεῖα μνημονεύ-
ονται, ἀποδεικνύει συνάμα διὰ φιλοπόνου κριτικῆς ἀνασκαφῆς,
ὅτι αἱ βάσεις πολλῶν θεσμῶν, αἵτινες θεωροῦνται ὡς εὐρύμα
τῶν νεωτέρων κοινωνιῶν, ἐρρίφθησαν ἔκτοτε ἐν ταῖς ἀρχαίαις
Ἑλληνικαῖς πολιτεῖαις. Μεστὸν δὲ κάλλους, θελγῆτρων καὶ
χάριτος εἶναι καὶ τὸ περὶ τοῦ ποιητοῦ Τυρταίου. Πάντες ἴσως
ἀκούουσι τὸ ὄνομα «Τυρταῖος»· δὲν γινώσκουσιν ὅμως οἱ πλείο-

τεροι τίς οὗτος, τί ἔγραψε καὶ ποίαν δύναμιν ἔχουσι τὰ ἀθάνατα
ποιήματά του, τὰ ὅποια καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἀνορθοῦσι τὰς
τρίχας, κινουσι τὰς καρδίας καὶ ἐξαιροῦσι τὸ φρόνημα ἡμῶν. Ὁ
Κ. Παπαζήργopoulos, παραθέσας εἰς τὴν ἱστορίαν του τὰ ἐκλέ-
κτότερα τοῦ Τυρταίου ποιήματα διὰ παραφράσεως ἐκτεταμένης
καὶ οὐχὶ πολὺ τοῦ πρωτοτύπου ἀπολειπομένης, μεγάλην εἰς
τούς πολλοὺς προτήνεγκεν ὑπηρεσίαν, νῦν μάλιστα, ὅτε, ὑπο-
φωσκούσης τῆς λαμπρᾶς διὰ τὴν Ἑλληνικὴν φυλὴν αὐγῆς, ἔχο-
μεν ἀνάγκην νέων Τυρταίων, ἐπιτηδείων εἰς τὸ νὰ ἐξάπτωσι
τὰς ψυχὰς καὶ ἐμπνέωσι γενναῖα αἰσθήματα.

Γράψαντες τὰ ὀλίγα ταῦτα ὑπὲρ τῆς ἱστορίας τοῦ Κ. Παπαζή-
ργopoulos, ὑπ' ἐνὸς καὶ μόνου ἐκινήθημεν αἰτίου, τοῦ νὰ ἀπο-
δώσωμεν τὸν ὀφειλόμενον ἔπαινον πρὸς τὸν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους
μοχθοῦντα, ἔπαινον δίκαιον καὶ προσήκοντα, τὸν ὅποιον οὐδ'
αὐτῇ τοῦ φθόνου ἡ ὄχρα λαλιὰ δὲν δύναται νὰ τοῦ ἀφαιρέσῃ.
Ἦθέλαμεν ὅμως ἀφήσει εἰς ἀμφισβολίαν καὶ εἰς δίκαιόν τινα ἐν-
δοιασμόν τὸν μὴ διελθόντα αὐτὴν ἀναγνώστην, ἂν εἶδεν ἢ ἤκου-
σεν οὗτος, ὅτι σπουδαῖον περιοδικὸν συγγράμμα, «Ὁ Φιλίστωρ»,
αὐστηρῶς κατέκρινεν αὐτὴν μόλις περὶ τὴν ἀρχὴν τῆς οὔσαν· ἂν
μάλιστα ὁ τοιοῦτος ἀναγνώστης τύχῃ νὰ ἦναι ἐξ ἐκείνων, οἵτινες
χωρὶς νὰ κρίνωσιν οἱ ἴδιοι, ὑπολαμβάνουσιν ὡς κρίσεις ἀλκυνθά-
στους, ὡς ἀληθεῖς ἀκαταγωνίστους, τὰς ἀλογίας καὶ τὰς
στρεβλώσεις τῆς ἀληθείας, τότε ἢ κατὰ τῆς ἱστορίας προκτά-
ληψις ἔσται βεβαία. Θέλομεν λοιπὸν γράψαι ὀλίγα καὶ περὶ
τούτου, ὅπως διαλύσωμεν τὴν ἀγλὴν τῆς ἀπάτης δι' ἧς ὁ ἐπι-
κριτὴς προσεπάθησε νὰ καλύψῃ τὰ πράγματα, ἂν καὶ λυπούμεθα
διότι δὲν θὰ δυνηθῶμεν ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ ἐξετάσωμεν ὅλας
τὰς παρατηρήσεις τοῦ ἐπικριτοῦ, ἐνεκα τῶν στενῶν ὁρίων ἐντὸς
τῶν ὁποίων ἐγκλεισόμεθα· ἐν τούτοις ὁμολογοῦμεν ἐν πάσῃ εὐλι-
κρινείᾳ, ὅτι παρὰ τοῦ Φιλίστωρος τοιαύτην ἐπίκρισιν δὲν προσε-
δοκῶμεν, ἢ πορῆσαμεν μάλιστα ὄχι ὀλίγον, ἰδόντες, ὅτι ἢ ἐπί-

κρίσις ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Κ. Μαυροφύδου, ἀνδρὸς εὐπαιδευτοῦ, ὅστις καὶ δείγματα φιλολογικῆς ἱκανότητος ἔδωκεν.

Ἀρχόμενος τοῦ ἔργου τοῦ ἐπικριτῆς, ἐκφράζεται, εἶναι ἀληθές, εὐμενῶς περὶ τῆς ἱστορίας τοῦ Κ. Π. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι βεβαίως ρητορικὸν παλάμημα, σύνθηδες εἰς τοὺς θέλοντας νὰ ἀποδείξωσιν, ὅτι ἡ ἀπάθεια πρὸ πάντων ὀδηγεῖ αὐτοὺς εἰς τὰς κρίσεις των! Τὸ πρῶτον βιβλίον, λέγει ὁ ἐπικριτῆς, περιέχει ἱκανὰ ἐλέγγυα ἐπιτυχίας, ἐκτός τινων ἐλλείψεων . . . τὰς ὁποίας ἐργόμεθα νὰ ὑποδείξωμεν, ἐλπίζοντες, ὅτι θὰ τὰς ἀναπληρώσῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκδόσει. Πρῶτη δὲ ἔλλειψις, τὴν ὁποίαν ὁ ἔντιμος ἐπικριτῆς ὑποδεικνύει, εἶναι ἡ ἐξῆς.—Κάμνων λόγον ὁ Κ. Π. περὶ τῶν παρ' Ἡσιόδῳ πέντε γενῶν τῶν θνητῶν, ἐπιφέρει τάδε. « Ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ δόξα φαίνεται ἰσχυρὰ προσωπικῆ τοῦ Ἡσιόδου γνώμη, διότι δὲν συνδέεται μετὰ τῶν γενεολογιῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν βᾶσιν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ἱστορίας. » Τὴν ἔλλειψιν ταύτην διορθῶν ὁ ἐπικριτῆς, νομίζει, ὅτι ἡ δόξα αὕτη δὲν ἠδύνατο προσωπικῆ τοῦ Ἡσιόδου γνώμη νὰ ἴηται, ἀλλὰ κοινὴ πᾶσι τοῖς Ἑλλησιν, ἢ τοῦλάχιστον ταῖς πλείσταις φυλαῖς, ταῖς σκεπτικωτέραις καὶ συννουστέραις, ὡς προσελθούσα καὶ προσερχομένη παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς, ἐκ τοῦ ἐλλόγου θαυμασμοῦ πρὸς τὸ παρελθὸν κ ρ ε ῖ τ τ ο ν π ᾶ ν τ ο τ ε τοῦ παρόντος νομιζόμενον καὶ πολλάκις ὄν . . .

Μικρὰ ἐπὶ τῶν δύο τούτων δοξασιῶν ἔρευνα πείθει ἕκαστον τίς φρονεῖ ὀρθότερον. Ἐν πρώτοις παρατηροῦμεν ὅτι οὐδεὶς δικαιοῦται νὰ θεωρήτῃ ὡς ἔλλειψιν, διορθώσεως χηρίζουσαν, τὴν περὶ τῶν γενῶν τοῦ Ἡσιόδου γνώμην τοῦ Κ. Π. καθότι καὶ λίαν πεφυλαγμένης αὐτὴν ἐξέθηκε καὶ ἡ ἐναντία δὲν εἶναι ἀποδεδειγμένη, δὲν περιβάλλεται τὸν μανδῦαν τῆς ἀληθείας, ὥστε νὰ πίπτῃ ὑπὸ αὐτὴν πᾶσα ἄλλη. Καθ' ἡμᾶς δὲ καὶ κατὰ πάντα λογικῶς σκεπτόμενον, ὀρθότερα εἶναι ἡ δόξα τοῦ Κ. Π. διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους. Πρῶτον, διότι ἡ γνώμη τοῦ Ἡσιόδου εἶναι μεμονωμένη, δὲν ἀπαντᾶται ἀλλαχοῦ, δὲν συνδέεται μετὰ

τῶν γενεολογιῶν αἵτινες ἀποτελοῦν τὴν βᾶσιν τῆς ἀρχαίας ἱστορίας· δεύτερον, διότι ὁ Ἡσιόδος, ἔχων διαφορὰν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Πέρσου, καὶ βλέπων ἀφ' ἐνὸς μὲν τὴν κλιάν αὐτοῦ εἰς τὸ νὰ σφετερίζῃται τὴν πατρικὴν περιουσίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῶν δικαστῶν τὴν ἀδικίαν, καὶ τὴν διὰ δῶρων διαφθορὰν τῶν βασιλέων, οὓς ἀποκαλεῖ καὶ δωροφάγους, νομίζει, ὅτι ἀδύνατον οἱ ἀθάνατοι θεοὶ νὰ ἐπλασαν ἀνέκαθεν τοιοῦτους τοὺς ἀνθρώπους· ἄλλως τε ὁ Ἡσιόδος εἰς τὴν διδακτικὴν αὐτοῦ ποίησιν « Ἔργα καὶ Ἡμέραι » ἰδίως αὐτοῦ γνώμας πάντοτε σχεδὸν ἐκφέρει· τοιαῦτα εἶναι τὰ περὶ ἐ π ι μ ω μ η τ ῆ ς καὶ ἐ σ θ λ ῆ ς ἔριδος καὶ πλείστα ἄλλα διδακτικὰ παραγγέλματα· ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος δι' οὗ τὰ περὶ γενῶν διηγεῖται, ἐμφαίνει, ὅτι ἰδίαν δοξασίαν προτείνει. Ὡς Πέρσης, λέγει ὁ Ἡσιόδος, ἂν θέλῃς θὰ σὲ εἶπω ἕτερον λόγον, σὺ δὲ πρόσεξον νὰ βάλῃς αὐτὸν εἰς τὸν νοῦν σου· ἦτοι θὰ σὲ εἶπω λόγον ὄχι κοινὸν καὶ διὰ τοῦτο πρόσεξον. Εὐθύς δὲ ἀρχεται τὰ τῶν γενῶν, λέγων, ὅτι οἱ θεοὶ ἐποίησαν κατὰ πρῶτον τὸ χρυσοῦν γένος τῶν ἀνθρώπων κτλ. Ὁ δὲ ἐπικριτῆς λέγων, ὅτι ἡ γνώμη τοῦ Ἡσιόδου ἦτο κοινὴ πᾶσι τοῖς Ἑλλησιν ἢ τοῦλάχιστον ταῖς πλείσταις φυλαῖς, ταῖς σκεπτικωτέραις καὶ συννουστέραις, νομίζει, ὅτι ἡ γνώμη αὕτη προήλθεν ἐκ τοῦ ἐλλόγου θαυμασμοῦ πρὸς τὸ παρελθὸν, κρεῖττον πάντοτε τοῦ παρόντος νομιζόμενον καὶ πολλάκις ὄν· ὁ δὲ δεύτερος λόγος τὴν ὁποῖον ἐπάγει εἶναι παράφρασις τοῦ πρώτου, διαφορὰ ἐκφράσεων καὶ οὐδὲν ἄλλο. Κατὰ τὴν ἐπικριτὴν λοιπὸν τὸ παρελθὸν πάντοτε νομίζεται κρεῖττον τοῦ παρόντος καὶ πολλάκις εἶναι τοιαῦτον! Πόσον πλημμελὲς καὶ συγχρόνως πόσον τετριμμένος συλλογισμὸς! Ἄρα τὸ παρελθὸν τῆς Ἑλλάδος νομίζεται κρεῖττον τοῦ παρόντος, ἄρα πρέπει νὰ ὑμνοῦμεν τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκοκρατίας, διότι τὸ παρελθὸν πάντοτε κρεῖττον τοῦ παρόντος νομίζεται· ἄρα ἡ πρὸ τοῦ 1789 ἐποχὴ τῆς Εὐρώπης νομίζεται κρεῖττων τῆς νῦν· ἄρα ἡ διὰ τοῦ χρόνου ἀνάπτυξις καὶ πρόοδος τῶν κοινωνιῶν εἶναι δόγμα σφαλερὸν κατὰ τὴν λογικὴν

τοῦ πολυμαθοῦς ἐπικριτοῦ, οἱ δὲ σκεπτικώτεροι καὶ συννοῦστεροι τῶν πολιτῶν ἔχουσιν ὡς ἀξίωμα αὐτὸ παρελθὸν κρεῖττον τοῦ παρόντος. »

Ἄλλην ἔλλειψιν εὐρίσκει ὁ κριτικὸς ἐπικριτῆς, ὅτι δὲν δίδεται πουθενὰ ἐρμηνεῖα τῶν ὀνομάτων, ἀλληγορία καὶ σύμβολον. Αὐτὸ τὸ πουθενὰ τὴν ἐμφρασιν ἔχει, ὥστε ὁ μὴ ἀναγνώσας τὸ βιβλίον θὰ νομίζῃ ὅτι πραγματικῶς οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα. Ἐν τούτοις ἂν αὐτὸς ὁ ἐπικριτῆς, συννοουστέρως καὶ ἀπαθεστέρως ἀνεγίνωσκε τὴν ἱστορίαν ἣν κατακρίνει, δὲν ἤθελε γράψῃ ὅτι πουθενὰ δὲν ἐρμηνεύονται τὰ ὀνόματα καὶ ἀλληγορία καὶ σύμβολον. Ὁ Κ. Π. λίαν καθαρῶς ἐξήγει τὴν σημασίαν τῶν ὀνομάτων τούτων διὰ τῶν ἐξῆς: «ἀλλὰ μετεχειρίσθησαν πρὸς τοῦτο σύμβολα καὶ ἀλληγορίας, δηλαδὴ εἰκόνας καὶ σημαῖα, ἐπιτήδεια νὰ παραστήσωσιν εἰς τὰ ὅμματα καὶ εἰς τὴν φαντασίαν μᾶλλον ἢ εἰς τὸν νοῦν τῶν ἀκρωμένων, τὰ πρᾶγματα καὶ τὰ νοήματα κλπ. Καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ βιβλίου δίδεται ἐξήγησις τῶν ὀνομάτων τούτων, τὰ ὅποια ἄλλως δὲν παρέχουν καὶ δυσκολίαν τινὰ οὐδ' εἰς αὐτὸν τὸν ἀναγινώσκειν μαθόντα βέβαια, ὅταν λέγομεν ὅτι ἡ Ἀθηνᾶ ἐξεπροσώπει τὴν φρόνησιν, ὁ Ποσειδῶν τὴν θάλασσαν κλπ. οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι ὀμιλοῦμεν ἀλληγορικῶς. Ἄν δὲ ὁ ἐπικριτῆς φρονῇ ὅτι οἱ φοιτῶντες εἰς τὸ Πανεπιστήμιον ἀγνοῶσι τὸ αὐτὸ ἔστιν ἀλληγορία » οὐδεὶς τὸν ἐμποδίζει νὰ διδάξῃ αὐτὸς τοῦτο ἢ καὶ ἄλλα ὑψηλότερα τούτου μαθήματα, οἷόν τι ἐστὶ παραβολή, εἰκὼν, γνῶμη, δόξα, κρίσις, μνήμη κλπ.

Ἐπιφυλασσόμενοι νὰ ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τῶν λοιπῶν, λέγομεν ἤδη ὀλίγα τινὰ περὶ μιᾶς παρατηρήσεως τοῦ ἐπικριτοῦ, δι' ἧς φέγει τὸν Κ. Π. ὡς μὴ καλῶς τὰ περὶ ἀναπτύξεως τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως ἐλάθεταντα. Καὶ πρῶτον μὲν δὲν δυνάμεθα νὰ ἐνοησώμεν διὰ τί ὁ ἀξιότιμος ἐπικριτῆς ἀποφαίνεται ὅτι παραρρίπτονται τὰ ὀνόματα ἐπική, ἱερατικὴ καὶ θρησκευτικὴ (ποίησις), χωρὶς νὰ ἐρμηνευθῶσι δεόντως, ἐνῶ λίαν σαφῶς ὁ Κ. Π. ἐπεξήγει ἕκαστον τῶν εἰδῶν τῆς ποιήσεως, ὅπου ἡ χρειαὶ τὸ καλεῖ

μολονότι ὁ Κ. Π. δὲν γράφει πραγματεῖαν περὶ ποιητικῆς τέχνης, καθαρῶτατα ὅμως ἐρμηνεύει ὅσα ἀναφέρει περὶ ποιήσεως ἰδοῦ, ἐν παραδείγματι, πῶς ἐκφράζεται περὶ τοῦ ἐπικού εἵδους: «Τὸ ἀρχαιότατον τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως εἶδος ὑπῆρξε καθ' ὅλας τὰς πιθανότητας τὸ ἐπικόν, καὶ ἰδίως τὸ ἡρωϊκὸν ἔπος, δηλαδὴ ἡ διήγησις τῶν ἡρωϊκῶν κατορθωμάτων, τῆς ὁποίας λαμπρότατα δείγματα περιεσώθησαν, αἱ πολλαὶς μνημόνευθῆσαι Ἰλιάς καὶ Ὀδύσσεια. » Ὁ Κ. Π. δὲν ἐπεχείρησε βεβαίως νὰ δώσῃ ἐπιστημονικοὺς καὶ λεπτολόγους ὀρισμοὺς τῶν διαφόρων εἰδῶν τῆς ποιήσεως, διότι οὔτε περὶ ποιητικῆς τέχνης γράφει, ἀλλὰ ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, οὔτε πρὸς τοὺς ἐξ ἐπαγγέλματος λογίους ἀποτείνεται, ἀλλὰ πρὸς τοὺς πολλοὺς, οἵτινες πρὸ πάντων ἐπιθυμοῦσι νὰ μάθωσι πῶς τὰ πρᾶγματα αὐτὰ ἔχουσιν ἐν τούτοις ἠθέλωμεν ὁμολογήσει χάριτας πρὸς τὸν ἐπικριτῆν, ὅστις ἀνέλαβεν ἐκ τοῦ προχείρου νὰ μᾶς διδάξῃ τὰς διαφόρους διαίρεσεις καὶ ὑποδιαίρεσεις τῆς ποιήσεως, ἂν τὸ ἀσκαφές, τὸ ἀσυνάρτητον καὶ τὸ συγκεχυμένον τῶν ἰδεῶν του δὲν μᾶς ἀπέτρεπον. Ἡ πρώτη καὶ κυριώτατη διαίρεσις τῆς ποιήσεως εἰς εἶδη, λέγει ὁ ἐπικριτῆς, εἶναι ἡ κατὰ τὴν ποιητικὴν, τὴν τεχνικὴν ἰδέαν, τὸν τρόπον τῆς ποιητικῆς μιμήσεως, ὅχι κατὰ τὴν ὕλην, κατὰ τὸν χαρακτῆρα τῆς διὰ τῆς ποιήσεως εἰδοποιουμένης, πραγματευομένης ὑποθέσεως: ἐκ τούτων, συνδυαζομένων μὲ ὅσα λέγει κατωτέρω ἐξάγεται ὅτι ὁ ἐπικριτῆς θεωρεῖ τὴν ποιητικὴν τέχνην προηγηθεῖσαν τῆς ποιητικῆς ὕλης, ἐνῶ ἀληθῶς συμβαίνει τἀνάπαλιν, πρῶτον δηλαδὴ οἱ ποιηταὶ ὑμνησαν διαφόρους ὑποθέσεις αὐτοσχεδῶς, καὶ ἔπειτα αἱ ὑποθέσεις αὗται κατετάχθησαν, διὰ τῆς τέχνης, εἰς διάφορα εἶδη ὅθεν καὶ πολλοὶ ὀμιλοῦντες περὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν τῆς ποιήσεως, διακρίνουσιν αὐτὰ κυρίως κατὰ τὴν ὑπόθεσιν περὶ ἧς πραγματεύονται, καὶ ὄχι κατὰ τὴν τεχνικὴν τῆς ὑποθέσεως διάπλασιν. Ἄλλ' ἡ ἀκριβεσττέρα τοῦ ζητήματος τούτου ἐξέτασις ἤθελε παρεκτρέψει ἡμᾶς τοῦ προκειμένου, τόσῳ μᾶλλον ὅσα ὁ

Κ. Π. ὡς προείπομεν, δὲν ἐπεχείρησε νὰ δώσῃ ὀρισμούς, ἀλλ' ἀπλῶς εἶπεν ὅτι καθ' ὅλας τὰς πιθανότητας, τὸ ἥρωϊκὸν ἔπος, δηλαδὴ ἡ διάπλασις τῶν ἥρωϊκῶν κατορθωμάτων, προηγήθη ἐν Ἑλλάδι ὄχι μόνον τοῦ γενεαλογικοῦ ἔπους καὶ τῆς διδασκαλικῆς ποιήσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς θρησκευτικῆς ἢ ἱερατικῆς, τούτέστι τῆς ποιήσεως τῆς ὁποίας κυρία ὑπόθεσις ἦτον ἡ λατρεία τῶν Θεῶν. Ὁμολογοῦμεν ὅτι ἡ ἰδέα τοῦ συγγραφέως μᾶς φαίνεται πολλὰ εὐκρινής· ἂν ἐνταῦθα προέκυψε σύγχυσις, αὕτη χρεωστεῖται εἰς τοὺς αὐθαιρέτους καὶ ἀσαφεῖς ὀρισμούς οὓς ἐπεχείρησεν ὁ ἐπικριτής, καὶ πρὸ πάντων, διὰ τῶν πολυθρῦλλήτων ἐκφράσεων Ἰαλέμου, Λιτυέρσου καὶ Βόρρου, δι' ὧν πετροβολεῖ τὰς κερατὰς τῶν ἀναγνωστῶν αὐτοῦ, κινδυνεύων μᾶλλον νὰ σπᾶσῃ αὐτὰς ἢ νὰ τὰς φωτίσῃ.

Ἀναγκαζόμεθα νὰ κλείσωμεν ἐνταῦθα τὰ ὄρια τῆς διατριβῆς ταύτης, πρῶτοι ἡμεῖς συναισθανόμενοι ὅτι λίαν συντόμως καὶ περιληπτικῶς ἐγράψαμεν περὶ ἀντικειμένου πλατυτέρας γρήζοντος ἐξετάσεως. Μίαν δὲ μόνον παρατήρησιν ἀπευθύνομεν πρὸς τὸν ἐπικριτὴν ὡς πρὸς τὰ γλωσσικὰ ἀμαρτήματα τὰ ὁποῖα ἀνεκάλυψεν λέγομεν αὐτῷ, ὅτι οὔτε ἐν ἐξ ὅσων ἀριθμεῖ φέρει τὸν χαρακτῆρα τοῦ παραπτώματος, ἀλλὰ τὰ μὲν ἐξ αὐτῶν εἶναι ὀρθότατα σύμφωνα μὲ τῆς ἑλλ. γλώσσης τοῦ κανόνα, τὰ δὲ καλλωπισμοὶ τῆς γλώσσης, ἢ ὅπως λέγει ὁ ἀριστα περὶ γλώσσης γνωματεύσας Κοραΐς, εἶναι κομψότητες τὰς ὁποίας ἀφοῦ μίαν φορὰν ἐπικυρώσει τῶν δοκίμων συγγραφέων ἢ χρῆσις, παύουν πλέον νὰ εἶναι ἀκαταλληλὰ καὶ σολοικισμοί. Τοῦτο θέλομεν τὸ ἀποδείξει.

Κ. Σ.

ΔΕΚΑΗΕΝΘΗΜΕΡΙΣ.

Παρήλθε καὶ ἡ μεγάλη Τεσσαρακοστὴ καὶ μετ' αὐτῆς ἡ ἐβδόμη τῶν παθῶν τοῦ λυτρωτοῦ ἡμῶν. Μεγάλαι καὶ ἱεραὶ ἡμέραι! Πόσον τὰ ἀγνά αἰσθήματα τῶν ἀληθινῶν Χριστιανῶν συσφίγγετε! Πόσον τοὺς ἀνθρώπους, ἐναρετωτέρους καὶ ἠθικωτέρους καθιστᾶτε, ἀγνίζουσαι αὐτοὺς ἐν ἀγάπῃ καὶ ἀδελφότητι, κρατύνουσαι αὐτοὺς εἰς εὐστάθειαν καὶ ἀρετὴν! Καὶ τὰ ἐγκλήματα τότε καὶ αἱ ἀθέμιτοι πράξεις οἰοῦναι κοπάζουσι, διότι οἱ πάντες ἀπογυμνούμενοι τῶν παρομαρτούντων τὴν ἀνθρωπίνην ἀτέλειαν παθῶν ἐξικουῦνται εἰς ὕψος τελείου ἀνθρώπου. Τίτε ὁ εὐλαβὴς Χριστιανὸς συνδυάζων τὴν ἐν τῇ γῆ ὑπαρξίν του μετὰ τῆς οὐρανοῦ αἰωνιότητος ἀποδύεται πρὸς καιρὸν τὴν ἀποτρόπαιον χλαμύδα τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν! Οὕτως, οἱ ἐν δουλείᾳ καὶ βασάνοις ζῶντες πατέρες ἡμῶν συνερχόμενοι ὁμοῦ εἰς τοὺς ἱεροὺς αὐτῶν ναοὺς, εἴτε πρὸς ἐκλογὴν τῶν ἀρχόντων, εἴτε πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν καθηκόντων, συνωμώτουν ἐκεῖ τὴν ἀπελευθέρωσίν των, καὶ προητοιμαζόν τὴν θραύσιν τῶν δεσμῶν δι' ὧν πανταχόθεν περισφίγγοντο! Ταῦτα πάντα, φίλοι ἀναγνώσται, δύνανται νὰ ἀποτελέσωσι πειρὰν σκέψεων εἰς πολλίον τινα φιλόσοφον ὅστις ἐκ τοῦ βάθους τοῦ σπουδαστηρίου του ἀνερευνᾷ καὶ διυλίζει τὰ ἰδανικὰ τοῦ ἀνθρώπου σπέρματα· ἀλλ' ἐμπρέπει εἰς τὴν Ἐρατᾶ, τὴν παιδρὰν καὶ καλλικέλαδον αὐτὴν Μοῦσαν, ἡ ἐμφιλογώρησις εἰς τοιοῦτους ψυχροὺς φιλοσοφικοὺς βεμβασμούς; Ἡ ἀντιποίησης ἀλλοτρίων καθηκόντων αἰτίποτε ἀπαγορεύεται βαρείας ἐπάγουσα ποινάς! Ἐξέλθε λοιπὸν ταχέως καὶ σὺ, φίλη Ἐρατᾶ, τῶν τρίβων τῆς ξηρᾶς σκέψεως καὶ διηγήθητι, ὅσον δύνασαι χαριέντως, ὅ,τι τερπνὸν καὶ λόγου ἀξίον ἐν τῇ πατρίδι τοῦ Θεοῦ συμβαίνει.

Αἱ λαμπραὶ ἡμέραι τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως παρήλθον ἐν μεγάλῃ ἡσυχίᾳ καὶ ἀγαλλιάσει· ἀλλ' ἡ κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν ἐπιπεσοῦσα βροχὴ ἐγένετο πρόξενος δεινῶν δυστυχημάτων.

Ὡς γνωστόν, τὴν τρίτην ἡμέραν τοῦ Πάσχα ἐξέρχονται τῆς πόλεως πάντες οἱ τὰς κλεινάς Ἀθήνας κατοικοῦντες καὶ πορεύονται πρὸς τὸν ὑψηπετὴ ναὸν τοῦ Θεσέως ἔθνα διαμένοντες ἐπὶ τινὰς ὥρας, οἱ μὲν ἀνταλλάσσουσι τὰς διπλωματικὰς ὀμιλίαις των, οἱ δὲ ἐπιδεικνύουσι τὰς ἀρχαιολογικὰς γνώσεις αὐτῶν, καὶ ἄλλοι τέλος εὐτυχεῖς λογιζονται καθὸ δυνάμενοι νὰ προσπελάσωσι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς μέρη ἄξένα μὲν ἀλλ' ἢ θεὰ τῶν ὁποίων τιτρώσκει βαθείας τὴν καρδίαν των! Εἶπαμεν ὅτι δεινὸν ἄλλος ἐπήνεγκεν ἢ ἐπιπεσοῦσα βροχή· ἐνταῦθα παρακαλοῦμεν τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν νὰ μὴ ἐκλάβωσιν ὡς ὑπερβολικὴν τὴν ἔκφρασιν εἶναι ἀληθῆς, εἶναι ἀρμόζουσα, ἴσως δὲ ἐλλειπῆς κατὰ τι καὶ ἰδοὺ οἱ λόγοι· ἂν τις καλῶς συλλογισθῇ τὴν θέσιν τῆς εὐπαρύφου ἐκείνης νεανίδος ἥτις ἐπὶ πολὺν χρόνον προτυμμάζετο ὅπως ἐπίδειξῃ τὰ κοσμοῦντά αὐτὴν φυσικὰ ἢ τεχνητὰ προτερήματα, ἢ ὅπως ἐπιβρίψῃ κανὲν ἀλλόφρον βλέμμα εἰς τὸν ὑμνήσαντα τὰ κάλλη αὐτῆς ὠδοποιὸν, ἂν ἀφ' ἐτέρου συλλογισθῇ τὴν θέσιν τοῦ χαριεντος καὶ χρυσοπαρύφου ἐκείνου νεανίου ὅστις ἐν τῇ γενικῇ πανηγύρει ἤθελεν εὖρει τὴν εὐκαιρίαν νὰ καταστῇ ἀντικείμενον μυστικῶν ὀμιλιῶν, ἐπιδεικνύων ἑαυτὸν εἴτε διὰ τῶν κομφῶν ὑελίνων ὀφθαλμῶν του, εἴτε διὰ τῆς Δονκισοτικῆς φυσιώσεώς του, ὦ! πρέπει ὁ τοιοῦτος νὰ ἦναι λιαν ἀμβλύς, πρέπει νὰ περιβάλληται μὲ χαλκὴν, οὕτως εἰπεῖν, ἀναλγησίαν, ὅπως μὴ κατανοήσῃ τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς.

Πίσχομεν, Κύριοι Συνδρομηταί, δεινὸν πάθος τὴν στιγμὴν ταύτην· εὐρισκόμεθα εἰς τὸ μέσον βαθείας ἐρήμου μὴ εὐρίσκοντες τί νὰ σᾶς προσφέρωμεν πρὸς εὐχαρίστησιν τῆς περιεργείας, ἥτις σᾶς κεντᾶ νὰ διέλθητε τὴν μικρὰν δεκαπενθημερίδα μᾶς· μίαν δὲ μόνον ὁδὸν βλέπομεν δυναμένην νὰ μᾶς ἐξαγάγῃ τῆς χαλεπῆς ταύτης θέσεως, νὰ ριφθῶμεν δηλονότι εἰς τὰς εὐρείας τῆς πολιτικῆς λεωφόρου, ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ ὁδὸς αὕτη εἶναι δι' ἡμᾶς περιπεφραγμένη, καὶ εἰς τοῦτο συνετέλεσε καὶ ἡ ἰδίχ

Ἐρατῶ διαγράψασα περιφέρειαν κύκλου στενοῦ ἐντὸς τοῦ ὁποίου δὲν δύναται νὰ εἰσχωρήσῃ ἢ τοὺς κενοὺς τῶν βροτῶν τρέφουσα πολιτικὴ. Ἐν τοιαύτῃ χρονολογικῇ, ὡς εἰπεῖν, ἐνδεία, ἢ ἀμπχανία ἡμῶν εἶναι μεγίστη, ὅποτε εὐτυχῶς βλέπομεν ἐπὶ τῆς τραπέζης ἡμῶν τὸν κωμικὸν τῆς ἀρχαιότητος προκαλοῦντα ἡμᾶς εἰς συνδιάλεξιν ἀνοίγοντες λοιπὸν αὐτὸν βλέπομεν τὸν Χρῆμῦλον κεκυφῶτα ὑπὸ τὸ βᾶρος μεγάλου φορτίου καὶ φωνάζοντα. «Ὡς ἀργαλέον πρᾶγμα ἐστίν, ὦ Ζεῦ καὶ Θεοί, δοῦλον γένεσθαι παραφρονοῦντος δεσπότου.»

Ὅποια ὁμοιότης περιστάσεων! ὁ Πλούτος τότε ἦτον ὁ παντοδύναμος θεὸς, αὐτὸς καὶ σήμερον διέπει τὴν κοινωνίαν μᾶς· δι' αὐτοῦ τὰ πάντα καὶ ἄνευ αὐτοῦ οὐδέν· ἂν ἀριθμῆσωμεν πάντας τοὺς ὑπὸ τοῦ κωμικοῦ μνημονευομένους ὡς τὸν πλοῦτον λατρεύοντας καὶ χάριν αὐτοῦ ἐνεργοῦντας θέλομεν ἰδεῖ ὅτι οὐδεὶς σχεδὸν πράττει τι ἄνευ τῆς βοήθειας τῆς πανσθενοῦς ταύτης θεότητος· εἶχε μέγα δίκαιον εὐφυῆς τις νεανίας ὅταν εἰς τὰ πρῶτα βήματα τῆς ποιητικῆς του πορείας ἀνεκάλυψε τὴν παντοδυναμίαν τοῦ χρυσίου. Τρόντι, δι' αὐτὸ οἱ μὲν ἰσχυροὶ λατρεύονται, οἱ βουλευταὶ μέχρις ἐξευτελισμοῦ δέονται, οἱ ἐκτὸς τοῦ παραδείσου φανασκοῦσι· δι' αὐτὸ καὶ οἱ ποιηταὶ ἐνθουσιάζονται· χάριν αὐτοῦ ἐπίσης οἱ συγγραφεῖς μοχθοῦσι καὶ οἱ ἔμποροι ἐν διηνεκῇ ἀγωνία διατελοῦσι· καὶ δὲν πρέπει λοιπὸν δι' ὕμνων καὶ διθυράμβων νὰ ἐκθειάζωμεν αὐτό;

Ὡ θαυματουργὸν Χρυσίον, ἢ ἰσχὺς σου εἶν' μεγάλη·
Ἔχεις τὴν Ἀλκίδου βώμην, καὶ τοῦ Πάριδος τὰ κάλλη.
Ἡ μελιόρτυτος φωνὴ σου, ἀηδόνας γλυκυτέρα·
Ἀπὸ λιγυφλόγγους ἤχους, ἐκπληροῖ τὴν ἀτμοσφαῖρα.
Βικχευμένος, μαγευμένος τὰς αἰσθήσεις καὶ ἐγώ·
Μικρὸν ὕμνον εἰς ἐσένα ἄρχισα καὶ στιχοουργῶ.

Δόξα! δόξα! εἰς ἐσέ!

Παντοδύναμα χρυσέ!

Ἡ γλυκόςτιλπνός σου θεά, τὰ ὄμματά σου θαμβάνει
 Καὶ ὡς Ζεὺς ὑψιβρομέτης, τοὺς ἀνθρώπους κεραυνώνει.
 Σὺ μὰς φέρνεις ἓνα Κόσμον, ἄνω κάτω σὺ, μονάχο.
 Σὺ ἀμαξωτοὺς ἀνοίγεις δρόμους, εἰς τὸν κρημνώδη βράχο.
 Διὰ σέ οἱ Φαρισαῖοι τὴν ἀλήθειαν μισοῦν.
 Διὰ σέ, καὶ οἱ Ἰουδαί, παραιτοῦν τὸν Ἰησοῦν.

Δόξα! δόξα! εἰς ἐσέ!

Παντοδύναμε χρυσέ!

Ῥητορεύουν εἰς τοὺς δρόμους, εἰς τοὺς οἴκους ῥητορεύουν
 Ἥλιον, καὶ γῆν, καὶ ἄστρα, διὰ σέ μόνον σαλεύουν.
 Δὲν τολμᾷ νὰ σ' ἀντικρούσῃ καὶ ὁ πλέον ἰσχυρός.
 Σὺ ἐπὶ τῆς γῆς μας εἶσαι ὁ θαυματουργός Θεός.

Δόξα! δόξα! εἰς ἐσέ!

Παντοδύναμε χρυσέ!

Δὲν δυνάμεθα, φίλοι ἀναγνώσταί, νὰ διέλθωμεν ἐν σιωπῇ,
 ἀποτρόπαιόν τι κακούργημα πραχθὲν ἐν τῇ Πρωτεύουσῃ τοῦ Ἑλ-
 ληνικοῦ βασιλείου, καὶ τὸ ὅποιον περιελθὼν εἰς γινῶσιν ὑμῶν σὰς
 ἐπροξένησε, δὲν ἀμφιβάλλομεν, ἀλγεινοτάτην ἐντύπωσιν διὰ
 τὴν ἀγροίκον καὶ ἀκατέργαστον ἀνατροφὴν τινῶν Κοτσαβασῶν,
 οἵτινες ἐν κακαῖς ἔξεσι γηράσαντες καὶ τὸν ἱερόν ἀγῶνα ὡς κτῆμα
 ἴδιον θεωροῦντες, νομίζουσιν ὅτι δύνανται ἀποινῆ νὰ διαπραττώσιν
 ὅ,τι θέλουσιν· ἕκαστος ἐννοεῖ ὅτι ὀμιλοῦμεν περὶ τῆς κακούργου
 δολοφονίας, ἣτις ἐσκευασθῆ ἐναντίον τοῦ συντάκτου τοῦ Φωτός
 Σ. Καρύδου. Μὲ ἀγανάκτησιν καὶ ἀποστροφὴν ἀτενίζουσιν οἱ ἀγα-
 θοὶ καὶ φιλήσυχοι πολῖται πρὸς τὸν ἠθικὸν αὐτουργὸν τῆς δολο-
 φονοῦ αὐτῆς ἀποπειράς, καθότι ἡ δολοφονία θεωρεῖται ὡς τὸ
 στυγερώτερον τῶν ἐγκλημάτων, μηδεμιᾶς συμπαθείας ἢ ἐπιει-
 κείας τυγχάνον· τῶντι ἐξωλέστατος κακούργος δὲν εἶναι
 ὁ ληστής ὅστις πολλάκις βιαζόμενος γίνεται τοιοῦτος, ἀλλ'
 αὐτὸς ὁ ἕνεκεν ἀγενῶν παθῶν τὴν ζωὴν τοῦ ἄλλου ἐπιβουλεύ-
 μενος· κατὰ τινὰ δὲ συγγραφεῖα περὶ κεφαλικῆς ποινῆς, πραγμα-

τεύμενον, καὶ ἂν ἡ λαμηπτόμος ἐκλείψῃ οὐχ' ἤττω ἀείποτε
 πρέπει νὰ ἐπιπίπτῃ βαρεῖα ἐναντίον τοῦ δολοφόνου ὅστις εἰς
 τοιαύτην ψυχικὴν πύρρῳσιν ἔφθασεν, ὥστε εἶναι ἀνάξιος νὰ
 ἀριθμῆται μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Εὐτυχῶς αἱ δολοφόνοι χεῖρες
 ἐθραύσθησαν καὶ ὁ Καρύδης ἐσώθη· ἦδη ἐναπόκειται εἰς τὸ ἀδέ-
 καστον τῆς δικαιοσύνης ὅπως ἰκανοποιήσῃ τὴν κοινωνίαν δικαίως
 ταρρασομένην ἐκ τῶν τοιούτων κακούργημάτων! Δ. Ρ.

ΠΟΙΗΣΙΣ

ΕΙΣ ΤΟ ΕΡΑΤΩ.

Πόσον γλυκεῖα ἡ μορφή τοῦ ἔαρος προβάλλει!

Δρόσος κοσμεῖ τὴν νεαράν καὶ θείαν παρειάν του,
 Τὸ μέτωπόν του σύμπικνα ἀνθέων κρύπτουν κάλλι,
 Καὶ βέουν σπόροι τῆς ζωῆς ἀπὸ τὴν δεξιάν του.

Πυκνὸς κισσὸς κι' ἀμάραντος τὰ στήθη του σκιάζει
 Καὶ τὰ πτερά του χρώματα στολίζουσι παντοῖα,
 Ἡ παλλομένη πτέρυξ του κούφη, τὸ μῦρον στάζει,
 Τὸ μῦρον τὸ κρυπτόμενον εἰς ῥόδα καὶ εἰς ἴα.

Ἀπὸ τὰ μειδιῶντ' ἀβρῶς καὶ πάναγνά του χεῖλη
 Λαμβάνει τὰς ἐμπνεύσεις τῆς ἠδέως κελαδοῦσα
 Τοῦ ἔρωτος ἢ ψάλτρια ἀγρία Φιλομήλη,
 Τῶν ἐξοχῶν τὸ στόλισμα καὶ τῶν δρυμῶν ἡ Μούσα.

Στρώνει τὸ κύμα τῆς στιλπνῆς ἢ θάλασσαι καὶ λείον
 Εἰς τὴν ἐμφάνισιν αὐτοῦ, κ' ὁ οὐρανὸς τὰς μαύρας
 Καὶ σκοτεινάς νεφέλας τοῦ μετὰ χάρος διαλύων,
 Ἀπὸ τοῦς κόλπους τοῦ τερπνάς, κ' ἠσυχούς πέμπει αὔρας.

Βλέπει καὶ πάλιν σύσκια καὶ κρυερὰ τὰ δάτη
 Ἡ ποιμενίς Ἰμαρυλλίς καὶ μετὰ πρόβατά τῆς,
 Τρέχει εἰς θάλλοντας ἀγρούς καὶ τὰς πνοὰς ταράσσει
 Μὲ τὴν λιγυῖάν τῆς φωνήν, τ' ἀθῶα ἄσματά τῆς.

Κόπτουν χλωρὸν τὸν κάλαμον ὁ Θύρσις, ὁ Κορυῶδων,
 Καὶ κελαδοῦν ἀρμονικῶς τὸν παχυλὸν ἀμὸν τῶν,
 Ἡ κλαίουσιν ἐρωμένῃ τῶν ἦν πρὸ πολλοῦ δὲν εἶδον,
 Μεμφόμενοι τὸν Ἔρωτα τὸν δεῦτερον θεὸν τῶν.

Βλέπει τοὺς μόχθους τοῦ ν' ἀνθοῦν ὁ γεωργὸς ὁ σπείρων
 Τοὺς πατρικοὺς τοῦ τοῦς ἀγρούς, καὶ ἡ ἐλπίς τὸν ζῶνει,
 Στρέφεται τῶρα εὐζῶνος εἰς τοῦ χοροῦ τὸν γῦρον
 Παρθένος, καὶ τὴν κόμην τῆς εἰς τὰς πνοὰς ἀπλώνει.

Εὐώδους δάφνης πλόκαμον ὁ ποιητῆς κυκλώνων
 Τὴν ἱεράν τοῦ κεφαλῆν ἐνθουσιώδης στέφει,
 Καὶ ψάλλει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τὴν ἐξοχὸν ὑψώνων
 Εἰς τὴν ἀψίδα τ' οὐρανοῦ ἧτις τὰ ἄστρα τρέφει.

Τῆς δάφνης λάτρης ταπεινός, μετὰ τὴν μικρὰν φωνήν μου,
 Ὡ φίλον ἔαρ, χαιρετῶ κ' ἐγὼ τὴν ἔλευσίν σου,
 Καὶ τὴν ὠδήν μου προσφωνῶν εἰς σὲ τὴν ταπεινήν μου,
 Ἄργα νὰ κλαίσω εὐχομαι τὴν ἀναχώρησίν σου.